

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeninger 1913–1988

Ringkøbing amts
samvirkende Husmandsforeninger
1913–1988

Ringkøbing amts
samvirkende
Husmandsforeninger
1913–1988

Udgivet af
Ringkøbing amts samvirkende
Husmandsforeninger

Samlet af Kirsti Eikre Storinggaard,
sekretær og konsulent

Trykt hos Gullander a-s, Skjern

ISBN 87-89205-04-9

Sponsorer

Skjern Bank
Nykredit
Sparekassen SDS
Andelsbanken
Ringkøbing Landbobank
Kreditforeningen Danmark
Superfos
Royal Dane Quality
Vestjydske Slagterier

Ringkøbing Bank
Jydske Bank
DLR
Nordvest Bank
Tarm Bank
Struer Fjerkræslagteri
KFK - Vest
Arinco
BRF

Indhold

Forord	7
Thorvald Lund Andersen: »De første 50 år.«	9
Adolf Sørensen: »Johannes som jeg kendte ham.«	17
Uffe Skærlund: »Hans Frederik Johansens formandstid.«	19
Arne Pedersen: »Udviklingen i 1980'erne.«	23
Kristian Lisbygd: »Mit år som formand.«	26
Peder Thomsen: »Husmændene i dag og fremover.«	28
Amtsformænd gennem årene og i jubilæumsåret	32
Bestyrelsen og konsulent ved 75-års jubilæet	35
Harry Thybo: »Husdyrbrugsudvalget.«	36
Kristian Jensen: »Planteavlssarbejdet.«	39
Rikard Jensen: »Ungdomsarbejdet.«	42
Thorvald Lund Andersen: »Hedeboernes landøkonomiske forening.«	45
Ole Skifter: »Holstebro-Vinderup kredsforening.«	49
Sv. Åge Frahm: »Konsulentrådgivningen på Herningegnen gennem 40 år.«	53
Uffe Skærlund: »Det faglige arbejde i den sydlige del af Ringkøbing amt.«	58
Asta Nykjær: »Træk fra Husholdningsudvalgets arbejde.«	63
Dagmar Sig Steffensen: »Husholdningsarbejdet begyndte så småt.«	67
Betty Gregersen: »Husholdningskonsulenten kommer på centrene.«	71
Kirsten Pedersen: »Familieudvalg.«	73
Birgit Barslund: »Husholdningsudvalget i dag og fremover.«	74
Tove Mølbak: »Første konsulent efter krigen.«	78
Marie Vestergaard: »Rationalisering og effektivitet.«	81

Maria Pilgaard: »Mange minder fra de 4 år som husholdningskonsulent.«	83
Ketty Mangaard: »Tillykke med jubilæet.«	88
Mette Nielsen: »5 år som husholdningskonsulent.«	92
Kirsti E. Storinggaard: »Det fremtidige husholdningsfaglige arbejde.«	94
Formænd for amtshusholdningsudvalget gennem årene og i jubilæumsåret	97
Amtshusholdningsudvalget i jubilæumsåret	100
Husholdningskonsulenter	101
Knud Olsen: »Minder fra et livs arbejde i og for Husmandsforeningen.«	102

Forord

Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeninger afholder i år 75-års jubilæum.

Bestyrelsen ønsker med dette lille jubilæumsskrift at få omtalt lidt af det historiske. Der foreligger et jubilæumsskrift fra foreningens første 50 år, så i dette skrift vil det mest blive for de sidste 25 år.

Fortiden skal med, for at vi kan vurdere fremtiden. Husmandsforeningerne blev oprettet for at folk ved sammenhold kunne forbedre deres stands vilkår.

Fremover er det stadig vigtigt, at vi står sammen for at gøre os gældende. Vi bliver færre landmænd, så de der bliver tilbage, får en stor opgave at føre videre. Familiebrugets fremtid vil kræve en samlet optræden for at bevare de tanker og ideer, som Husmandsforeningen står for. Står vi sammen, så vil vi i fremtiden også have styrke til at gå i samarbejde med andre organisationer og fortsat bevare de ideer, som Husmandsforeningen står for.

Da skriftet skulle laves, var det naturligt at henvende sig til evigunge Asta Nykjær, og Thorvald Lund Andersen, som kender foreningen efter mange år i bestyrelsen. De har, sammen med andre, samlet minder og oplysninger sammen for de sidste 25 år. Fra bestyrelsen skal der lyde en stor tak til de to og også til alle de andre, som har ydet et bidrag.

Tak også til sponsorerne, som ved økonomisk støtte har gjort det muligt at få lavet et jubilæumsskrift.

Peder Thomsen,
formand.

De første 50 år

AF THORVALD LUND ANDERSEN

Når jeg nu skal prøve at skrive lidt om de første 50 år af foreningens virke, er det med stor betænkelighed, jeg gør det, men vil nu prøve. Jeg har til dette formål søgt oplysninger i jubilæumsskriftet »Husmandsvirke i Ringkøbing Amt 1913–1963«, i en gammel protokol m. m.

Foreningen er oprettet 13. september 1913 under navnet
DE SAMMENSLUTTEDE HUSMANDSFORENINGER
I RINGKØBING AMT

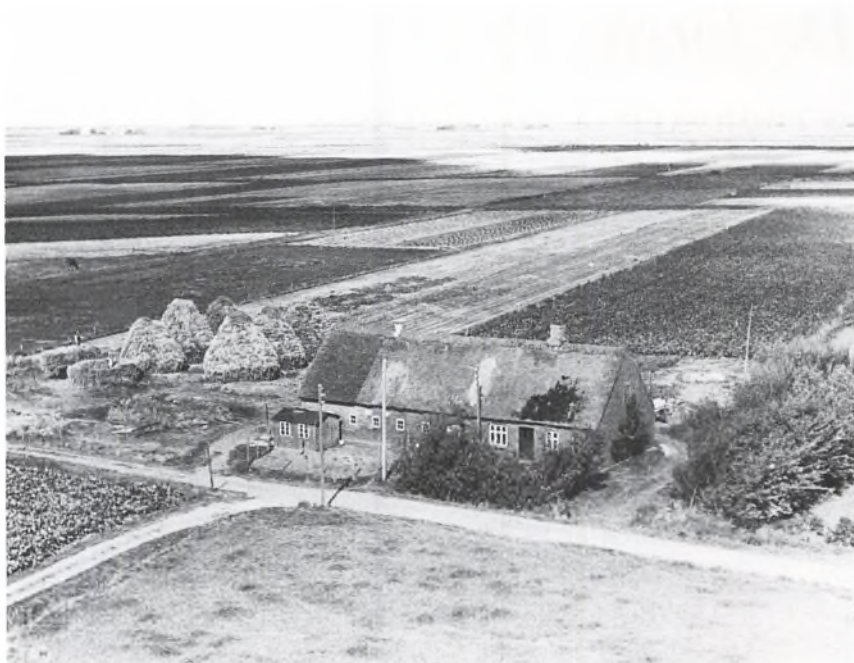
Formålsparagraf ved starten var:

»Foreningens formål er at tilvejebringe en nøjere forbindelse mellem samtlige Husmandsforeninger i amter og fremme de opgaver, der ligger mellen de lokale foreninger og samvirksomhedens arbejde, f. eks. ved planlægning af februar møder, større sommer- og efterårsmøder og andet socialt og landøkonomisk arbejde, og i øvrigt virke for, at de spørgsmål og sager, som behandles på sendemandsmøderne og landsmøderne, bringes ud i så vide kredse som muligt.«

Den første bestyrelse var:

Jens Holdgård, Ikast
H.K. Rosager, Borris
Otto Ottosen, Måbjerg
Jens Ågård, Fjaltring
Niels Chr. Laugesen, Brejning

Allerede fra starten havde det sociale og kulturelle en stor plads i foreningens arbejde. På programmet for februar mødet i 1914 var

Statshusmandsbrug, oprindelig opført 1904 . Pallisbjerg mark i Staby.

følgende: »Landbrugungdommens undervisning efter konfirmationsalderen« og »Børnenes og de forurettedes værn«.

Det første emne endte med følgende resolution:

»Husmandsmødet i Holstebro den 31. januar 1914 udtaler, at der bør gøres et arbejde for at virkeliggøre en almindelig undervisning for ungdommen i overgangsalderen«.

Det andet emne endte med, ifølge protokollen, at der var nogenlunde enighed om, »at enhver husmand måtte føle sig som et lille værgerådsmedlem, der ville forstå at tage sig af de forurettede, hvor han mødte dem på sin vej«.

Ved generalforsamlingen i 1914 fremkom udtalelser om, at sam-

virksomheden burde tage spørgsmål om handel med kreaturer op, da der spredtes smitsomme sygdomme ved handel, med store tab til følge. Deraf ses, at der allerede dengang var tale om smittefarerne ved flytning af husdyr, som jo i dag ikke kan foregå uden attester fra dyrlæge.

Foreningen forpagtede i 7 år gården Dalbjerg i Naur af Jordlovsudvalget. Den siddende bestyrelse på 5 mand tog selv det økonomiske ansvar for forpagtningen, da der var uenighed blandt de lokale foreninger om at stå bag det. Der optoges et lån til indkøb af besætning, sædekorn og maskiner. Selvom det så ud til at være en vovelig forretning, gik det godt. Efter 7 års forpagtning var der et overskud, som overlodes til amtets Husmandsforeninger.

Der har gennem årene været afholdt sommermøder mange gange med stor tilslutning, således i Holstebro, hvor der i 1919 og 1920 var over 2.000 mennesker. Der var altid kendte personer som talere, underholdning med musik og sang. Entre til møderne 50 øre for voksne og 25 øre for børn.

I 1919 ansattes Chr. Christensen som foreningens første planteavlskonsulent. Løn første år 4.500 kr. + rejsegodtgørelse og papir. Hvis tiden tillod, at han kunne udføre lokale markforsøg, skulle han have 30 kr. pr. forsøg. Lønnen betaltes kvartalsvis bagud.

På 50-års dagen var der ansat i alt 9 planteavlskonsulenter rundt om i kredsen, heraf 3 fælles med Landboforeningen.

Der har gennem årene været afholdt mange markmøder, planteavlsudstillinger og konkurrencer inden for markbrug. Konkurrencer, som begyndte i lokal- og kredsforeninger og videre til amtskonkurrencer og derfra indstille til mønsterbrugskonkurrence i De Jydske Husmandsforeninger, noget som der i dag ikke er meget tilbage af.

I løbet af disse 50 år er der sket en stor udvikling inden for maskiner til markarbejde; fra hest til traktor, som efter krigen rigtig begyndte at komme frem.

Og fra hø-le til mejetærsker.

Som der står skrevet i Husmandsvirke 1913-63:

»Når der ses tilbage på perioden, er det iøjnefaldende, at det har

Dorthea og Volmer Nørmark's ejendom i Resen dengang de overtog i 1965.

Den samme ejendom idag.

været en rig udvikling, som har båret gode frugter, men vel vidende, at alting er i udvikling, er der grund til at vente endnu mange store fremskridt i fremtiden«.

Det må vi i dag sande, når vi ser den udvikling, der er sket frem til i dag, hvor der er maskiner til næsten alt, og der kommer stadig nyt frem.

Husdyrbrugsudvalget blev først startet i 1930 på initiativ af Jens Aagaard fra Fjaltring, med opgaver som staldbedømmelser og kåring.

I 1924 foreligger der oplysninger om staldbedømmelse i lokal- og kredsforeninger. Der var 40 deltagere med 205 køer med et gennemsnitligt smørudbytte på 125 kg. 10 år efter var det steget til ca. 800 køer med 155 kg smør, i 1938 var der 1.466 køer med ca. 150 kg smør. I 1962 var der 105 deltagere med 860 køer og 234 kg smør. Der var også her sket store fremskridt.

Husmandsforeningen har også været med, når der blev startet noget nyt. Konsulent P. Skydsgård udkastede tanken om Hjern-Ginding Herreders Kredsforening skulle starte lokale demonstrationsbrug, der omfattede hele bedriften. Det blev vedtaget at følge tanken op.

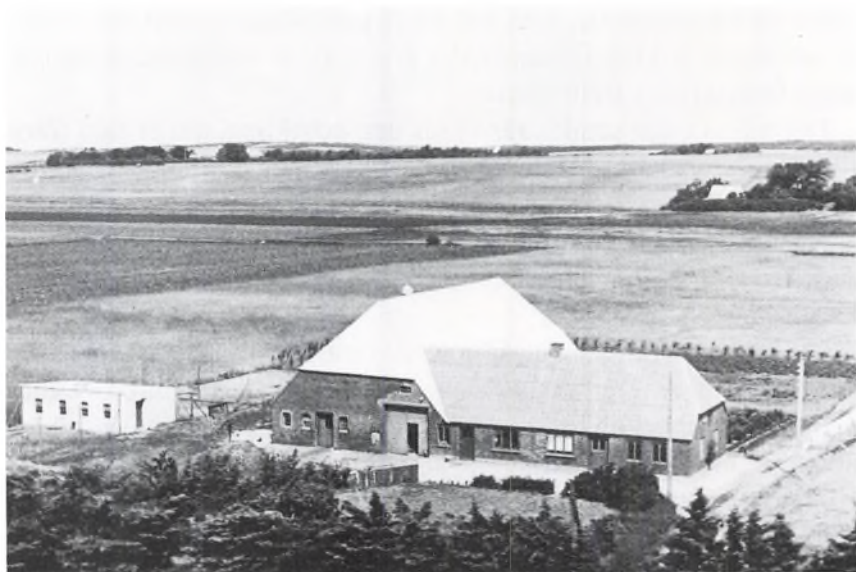
Den 1/6 1955 startede man Danmarks første demonstrationsbrug omfattende alle driftsgrene inden for almindeligt landbrug hos Ejner Thomsen i Tvis. Alt var taget med – også fru Thomsens husholdningsregnskab.

Samme kredsforening blev ligeledes den første i Danmark, som 1/2 1959 startede driftsvejledning med besøg af konsulent med råd og vejledning økonomisk i alle driftsgrene, både mark og staldbygninger m.m.

Ungdomsarbejdet, herunder 4H, kom i faste rammer ved dannelse af Ungdomsudvalget i 1954 fælles med Landboforeningen i amtet.

Der har i amtet været flere udstykninger til husmandsbrug med statslån. Den største fællesudstyknig er nok den i Sdr. Vium med 57 ejendomme. Det skete i tiden fra 1954-58. Den sidste større udstykning var Fjelstrup udstykningen ca. 1960 med udstillingen

Dagmar og Bjarne Fiedler's ejendom i Naur, ca. 1955.

Den samme ejendom idag.

Hanne og Harry Kvists ejendom i Naur, fra 1949.

»En ny tids bonde«. Udstillingen blev beset af ca. 30.000 fra hele landet.

Der har gennem de første 50 år været følgende formænd for foreningen:

Jens Holdgaard, Ikast
Peder Nielsen, Tvis
Jens Peder Lauridsen, Tim
Emanuel Vestbo, Tarm
Johannes Pedersen, Røgind

Af disse blev 3 formand for De Jydske Husmandsforeninger:

Jens Holdgaard, formand for Jydske Husmandsforeninger 1929-1936, fra 1933-1936 formand for Danske Husmandsforeninger. Fra 1918-1924 medlem af Landstinget, fra 1924-1932 medlem af Folketinget.

Peder Nielsen, formand for Jydske Husmandsforeninger fra 1936-1950.

Emanuel Vestbo, formand for Jydske Husmandsforeninger fra 1954-1966, fra 1949-1966 medlem af Danske Husmandsforeningers formandsskab. Fra 1954-1966 medlem af Statens Jordlovsudvalg.

Det var nogle få træk fra de første 50 år. Meget mere burde nok have været frem, og mange flere af de mænd og kvinder, som har deltaget i arbejdet til gavn for Husmandsforeningen gennem årene, burde have været omtalt.

Mange har løftet i flok på de opgaver, der har været, og de mål der er nået, er et resultat af arbejdet for at føre den danske husmand fremad materielt, socialt og kulturelt.

De første 50 år var en årrække, hvor husmandsbevægelsen var en stor hjælp og støtte for de mindre landbrug i Danmark.

På de følgende sider vil de næste 25 år fra 1963-1988 nu blive omtalt – en periode, hvor der også har været, og stadigvæk er, store opgaver, som skal løses for den danske landmand.

Johannes som jeg kendte ham

– amtsformand 1954–1968

Af ADOLF SØRENSEN

Det ligger udenfor mine muligheder at give fyldestgørende indtryk af Johannes Pedersen som amtsformand. Jeg har ikke været så meget med der. Sagen er den, så vidt jeg husker, at vel var jeg kredsformand, men Johannes Pedersen repræsenterede »mit område« i amtsbestyrelsen. Sådan må lovene have været dengang.

Men så skete der noget.

En eller flere, jeg ved ikke hvem, havde fået den ide, at amtsbestyrelsen var for stor og uhåndterlig. Den burde gøres mindre. I den anledning blev alle kredsformænd budt til møde i Holstebro for at tage stilling til dette forslag. Men der skete så det pudsige, at i stedet for at gøre bestyrelsen mindre, blev den gjort større. Den kom til at bestå af samtlige kredsformænd + formanden. Dermed kom jeg også med.

Det blev et langt bord, og det krævede en myndig ordstyrer. Det var Johannes. Når vi var så mange, kunne det jo nok for os alle knibe at holde andagten ved det egentlige, og der kunne godt blive noget snak om andet og mere private sager. Men når det gik for vidt lød Johannes' røst: «Ka' I så hold je'e kjæft de'e nier«. Dog ikke sagt i nogen ond tone.

Nå ikke mere om bestyrelsesmøder. Dem ligger der referater af.

Men der skete en hel del i den tid, jeg nævner i flæng:

Aftaler med Landboforeningerne og Fælleesledelsen om fælles kåring af kvæg og svin. Oprettelsen af D.L.R. Skjern å-dalens afvanding. Svineforsøgsstationen Vest. Det meste af det har jeg ikke haft med at gøre, men det har Johannes. Vel navnlig »Vest«. Svi-

*Johannes Pedersen, amtsformand
1954–1968.*

neavlen var jo blevet en af Johannes' interesser. Som dommer eller tilsynsførende for avlscentrene i 6. distrikt, havde han jo stor indflydelse på svineavlen og derfor stærkt medvirkende til, at »Vest« blev oprettet.

Jeg har, som fælle og ven med Johannes gennem mange år, ofte undret mig over, hvad den mand kunne overkomme af vidt forskellige emner. Først det organisatoriske inden for Husmandsforeningerne, og der nåede han jo langt, og det var jo også det, der var udgangspunktet for det meste af det andet: Kommunekasserer, grundforbedringsudvalg, svinekåring, ugentlige rejser til København som medlem af svinenoteringsudvalget, for i store træk at nævne noget.

Hvad så med mennesket i alt dette? Ja, hvor meget kender vi mennesker i grunden til hinanden, når det kommer til stykket. Vi går jo ikke ligefrem og skiltes med vore inderste tanker og følelser.

Alligevel vil jeg vove at tro, at det ikke er nogen tilfældighed, når jubilæumsskriftet i anledning af Ringkøbing amts Husmandsforeningers 50 års dag indleder med pastor Kr. Østergårds sang: »Vi er fæstere her for en tid«.

Jeg mener at vide, at det var en af Johannes Pedersens kæreste sange, og jeg tror, men det må forblive en trossag, at han bl. a. i den har hentet styrke, håb og tro.

Hans Frederik Johansen

– formand for Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeninger
1968–1980

Af UFFE SKÆRLUND

Hans Frederik stammede fra Malt ved Vejen, flyttede i 1956 sammen med sin kone Helene til Sdr. Vium, hvor de byggede og etablerede et husmandsbrug i den nu kendte husmandskoloni på Østerheden og Tingheden ved Sdr. Vium.

Såvel Hans Frederik som Helene kom fra et arbejderhjem i ordets egentlige betydning, og denne baggrund prægede dem fremover såvel i deres livsværk på Østerheden som i Hans Frederiks arbejde for Husmandsforeningen.

Hans Frederik var »husmand« af hele sit hjerte. Trods den vanskelige start som nyetableret på heden gik han straks igang med at samle trådene lokalt, fik sat gang i den noget »dvalende« Sdr. Vium Husmandsforening og blev dens formand i 1958.

Allerede i 1959 gjorde han sig kendt i en bredere kreds, idet han på sendemandsmødet i Århus gik på talerstolen og imødegik forslag om at hjælpe Sdr. Vium husmændene, der specielt var hårdt ramt af sandstorm og tørke. Bl.a. med ordene: »Vi vil gøre vores yderste for at klare os selv, og vil ikke have nogen hjælp frem for vores kollegaer udover landet«.

I 1961 blev Hans Frederik valgt som formand for Bølling-Nr. Herred (nu Skjern–Tarm Kredsforening), hvor han igennem 8 år energisk arbejdede for såvel Kredsforeningen som Husmandsforeningen generelt. Landbrugets leveringsstop i 1961 var en vanskelig epoke for Husmandsforeningen og i særdeleshed for en nyvalgt formand.

I Hans Frederiks tid som formand for Kredsforeningen blev driftsvejledningsarbejdet startet (i nutidens sprog er det jo inklu-

*Hans Frederik Johansen, amtsformand
1968–1980.*

deret mange faglige benævnelser), og ligeledes var Hans Frederik primus motor bag Kredsforeningens egne faglige, sociale og kulturelle møder.

Da Johannes Pedersen i 1968 trak sig tilbage som formand for Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeninger, var der mange emner (kandidater) som hans efterfølger, men afstemningen viste hurtigt, hvem man ønskede, nemlig Hans Frederik Johansen.

Det stod klart for Hans Frederik, at det var svært at afløse en så stærk og respekteret mand som Johs. Pedersen. Vi er jo alle forskellige, det var Johs. og Hans Frederik også. Men Hans Frederik tog med ildhu fat på opgaven, både det almindelige bestyrelsesarbejde (det tilbagevendende), som tager en masse tid, uden at resultatet kan måles her og nu, men derudover havde han også visioner (det havde vi også ventet) til at tage og være med i nye initiativer.

Blandt disse nye initiativer var at få konsulenterne ansat på amtsplan, for derved bedre at kunne koordinere arbejdet og hjælpe hinanden på tværs af regionale områder. Der var meget positivt i den tankegang, men det stødte også på mange problemer (regionale meningsforskelle). Det var kun i det sydlige område, man gik med i amtsansættelsen, og når det ikke efter få år kunne udvikle sig mere,

bl.a. på grund af hvad der allerede i de forskellige områder var i gang med løbende udbygning, og også ud fra strukturmæssige forskelligheder, blev det aldrig nogen succes, og efter få år vendte man tilbage til egen konsulentansættelse i det sydlige område, hvad jeg senere vil vende tilbage til. Men der skal ikke herske tvivl om, at denne ændring, såvel den ene som den anden vej, lagde Hans Frederik meget arbejde og tid i.

Men derudover er der jo mange ting, som naturligt hører hjemme i amtsregi, såvel i Husmandsforeningens egen hånd som i samarbejde med Landboforeningen. Hans Frederik var altid en fortæller for samarbejde med Landboforeningen, og han fik på forskellige områder Husmandsforeningen placeret i dette samarbejde på en måde, så Husmandsforeningen havde sin forholdsmæssige indflydelse og samtidig bevarede sin identitet. Blandt disse samarbejdsområder skal nævnes, at Hans Frederik fik Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeninger med i Bygnings- og Maskinkontoret i Vildbjerg (Emanuel Møller). Derved kom Husmandsforeningen med i udvalget, og medlemmerne blev ligestillet med hensyn til at kunne trække på den faglige vejledning derfra.

Et andet område som bør nævnes er, at Hans Frederik og Harry Nicolaisen (Landboforeningen) var initiativtagere til etableringen af Svineproduktionsudvalget for Ringkøbing amt. Deri lå der mange besværligheder, som jeg ikke skal komme nærmere ind på. Men udvalget blev nedsat og bl.a. den dygtige konsulent Johs. Hansen blev ansat.

At dette svineproduktionsarbejde har udviklet sig både fagligt og strukturmæssigt er en videreudvikling af det arbejde, Hans Frederik og Harry Nicolaisen lagde grundlaget for.

Hans Frederik var også i sin formandstid i bestyrelsen for Ringkøbing amts Indkøbsforeninger.

Som strukturen var dengang, var Hans Frederik, udover at være medlem af Jydske Husmandsforeningers bestyrelse, også medlem af Danske Husmandsforeningers bestyrelse. Han blev også i de år medlem af bestyrelsen for Oxeksport, samtidig med at han i 1972

blev Husmandsforeningens vurderingsinspektør for DLR i den sydlige del af Ringkøbing amt.

I 1980 trak Hans Frederik sig tilbage som amtsformand, men fortsatte som vurderingsinspektør og i bestyrelserne for Oxeksport, Hedeselskabet og Sparekassen SDS Tarm og som formand for Borris Landbrugsskole etc. indtil sin alt for tidlige og pludselige død den 6/8 1986.

I forbindelse med, at jeg havde lovet at skrive noget om Hans Frederik og hans arbejde for Ringkøbing amts Husmandsforeninger til dette jubilæumsskrift, havde jeg en snak med Helene, hvor hun gav udtryk for, at hun ikke var begejstret, da Hans Frederik blev valgt som amtsformand.

»Det var en økonomisk belastning for os, især de første år. Han havde jo på det tidspunkt arbejdet mange år for Husmandsforeningen.«

Men videre sagde Helene, at det bestemt også havde været en god tid, de havde fået. I kraft af Hans Frederiks deltagelse i Husmandsforeningen på et bredt felt, havde de fået mange kontakter, oplevelser og venner, som berigede deres tilværelse. Og hun bad mig herigennem overbringe sit hjerteligste tillykke til Ringkøbing amts Husmandsforeninger med 75-års jubilæet.

Der blev ved Hans Frederiks død sagt og skrevet mange rigtige og gode ord om ham, – det vil føre for vidt her med en gentagelse. Dog vil jeg nævne, at gennem alle de år Hans Frederik arbejdede for Husmandsforeningen, havde jeg den fornøjelse også at være med. Utallige timer har vi tilbragt sammen, bl.a. til og fra møder etc., men også privat. Vi var ikke altid helt enige om dette eller hint, men vi kunne altid snakke godt sammen, og det er meget, meget væsentligt.

Disse mange år sammen med Hans Frederik og Helene har også beriget min kones og min tilværelse, bl.a. fordi Hans Frederik netop var den personlighed, han var.

Udviklingen i 1980-erne

Af ARNE PEDERSEN, amtsformand 1980–1985

Når jeg her medvirker med et historisk tilbageblik, må det i første omgang dreje sig om den økonomiske krise og de dermed følgende reaktioner hos den økonomisk svagt stillede landmand.

Tvangsauktioner, fortvivlelsen over ikke at slå til, gav jo en stor psykisk belastning for den enkelte familie.

Dette gav jo selvfølgelig i sig selv store diskussioner i bestyrelsen. Mange forslag blev videreført, og diskussionerne gik ikke mindst både i Jydske Husmandsforeninger og i Danske Husmandsforeninger, hvor en heftig mødeaktivitet prøvede at finde de realistiske politiske muligheder.

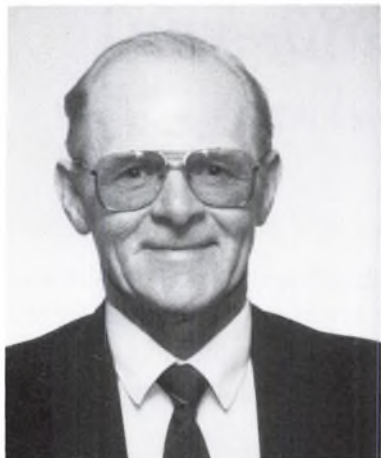
Det er klart, når vi i Amtsbestyrelsen arbejder med disse ting, kommer den strukturelle udvikling i landbruget også til debat. I enhver økonomisk støttelovgivning gives der, og skal gives, rammer, således at hjælpen dirigeres til dem, hjælpen var tiltænkt, og at misbrug undgås.

Med den effektivitet og tekniske udvikling vi var i, krævedes der mere af vore faglige konsulenter. Der var allerede startet en strukturel omlægning af vejledningsarbejdet indenfor svineproduktion.

I samarbejde med Landboforeningen og slagterier blev amtet spredt i regioner. Der kunne hermed tilbydes vejledning med deciderede svinebrugskonsulenter.

Det EDB-system, man anvendte indenfor kreatursektoren, blev beregnet forældet i 1984, hvorefter man skulle overgå til TP og dermed regionsvis indtastning og rettelsesprocedure.

Det lykkedes at etablere en fælles region for Ringkøbing Amt med kontor i Holstebro. Basis var 90.000 køer, og organisationer der repræsenterer udvalget blev Kvægavlforeningen, Kontrolforeningen, Landboforeningen og Husmandsforeningen.

Arne Pedersen, amtsformand 1980–1985.

Et længe næret ønske fra Husmandsforeningen blev lovet og midlerne til en afløsningsordning. Der blev hurtigt, for Ringkøbing amts vedkommende, fundet frem til områdeordninger, hvorefter arbejdsfordelere blev ansat. Vikarordningen blev fra starten en succes med fordoblet timetal de første år.

Miljø!

Interessen for et renere miljø voksede i samfundet, og for næsten alle organisationer samt politiske partier blev det næsten en mærkesag.

Nu var det ikke for Husmandsforeningen og øvrige landbrugsorganisationer ukendt at mødes med teknikere i amt og kommune for at diskutere løsninger på forureningsproblemer, men med de saglige og usaglige angreb, som landbruget kom ud for, skabte det selvfølgelig travlhed med konferencer og møder. Ikke mindst på planteavlsområdet måtte rådgivere yde en ekstra indsats for at tilbagevise de mest ukyndige påstande og selvfølgelig undersøge, hvordan vi kunne opfylde de mest saglige angreb. Der blev, ikke mindst på baggrund af ovenstående problemer, oprettet et fælles Landboretsudvalg mellem Landbo- og Husmandsforeningen med Immanuel Møller som sekretær.

Med baggrund i den stærke udvikling på alle områder gik Amts-

husmandsforeningen positivt ind i arbejdet for oprettelse af et Efteruddannelsescenter, hvilket også blev en realitet med køb og indrettelse af Hovborg Kro til Landbrugsskole for efteruddannelse. Bag skolen står:

Landbo- og Husmandsforeningerne i Sønderjylland, Ribe og Ringkøbing amter.

For Amtshusmandsforeningens kontorer i Hanning, Holstebro og Kibæk, der var oprettet af Husmandsforeningerne, samt Fælleskontoret Hedeboerne i Aulum gjaldt det også om at tage de tidligere udvalgsfunktioner op til overvejelse. Resultatet blev oprettelse af udvalg indenfor alle faglige udvalg med decentralt valg fra de nævnte områder, samt repræsentation fra amtsbestyrelsen. Formålet var at styrke fagområderne samt koordinere ferieafløsningen.

Som det fremgår, var det travle år for de valgte bestyrelsesmedlemmer, mange problemer og udfordringer skulle løses. Strukturudviklingen gik stærkt, ikke mindst på grund af den tekniske udvikling. Færre og større enheder med større effektivitet gav Husmandsforeningen stof til eftertanke. Et udvalg under Danske Husmandsforeninger blev nedsat for at udarbejde en rapport om Industrilandbrug eller Familiebrug. Ringkøbing amts Husmandsforeninger var også repræsenteret i dette udvalg. Udvalget fremkom med et for Husmandsforeningerne godt arbejdsmateriale, byggende på større harmoni i den enkelte bedrift. Både arbejdsmæssigt og miljømæssigt er det vigtigt, men ikke mindst spiller de menneskelige forhold en stor rolle.

Mit år som formand

Af KRISTIAN LISBYGD, amtsformand 1985 – 1986

Året der er gået har stået i miljøets og maginaljordens tegn. Der er blevet diskuteret og debateret på masser af møder, her i amtet og ud over det ganske land, og det er klart, at vi i Husmandsforeningen er lige så interesserede i at bevare vor natur som alle andre borgere i dette land. Men vi forlanger, at den hetz-lignende tilstand, der har været efter landbruget, hører op. Ellers får vi ingen fornuftig dialog i gang. Man kan sommetider få det indtryk af debatten, at vi kun vil ødelægge naturen – en mærkelig ide, da vi jo netop lever af og i naturen.

En god ting ved den nye lov er, at kommune og amtskommune skal føre tilsyn med, at reglerne overholdes. Det er jo folk, som vi har nær ved hånden, og som jo er til at snakke med, frem for et lovkontor i København.

Vi har også i det forløbne år fået en ny landbrugslov, som siger, at ejendomme under 15 ha kan handles frit, og ejendomme op til 30 ha kan købes af folk, som er eller har været ved landbruget, og kun ejendomme over 30 ha kræver det grønne bevis. På alle er der selvfølgelig bopælspligt. En god lov, som måske kan være med til at bevare nogle af de små samfund, som alle jo ønsker skal bevares. – En lov som vi i Husmandsforeningen kan være godt tilfreds med.

Vi fik også en ny finansieringsreform indenfor landbruget, idet alle 4 kreditforeninger, vi har her i landet, kan give op til 70% belåning, hvor det før kun var DLR, som kunne gå højere end 45% af handels- eller vurderingsprisen

Britta Schall Holberg er navnet på den nye landbrugsminister, – som navnet antyder en kvinde, og det er første gang i Danmarks historie, at en kvinde bliver landbrugsminister.

*Kristian Lisbygd, amtsformand
1985–1986.*

Fra EF fik vi en kornafgift, fordi der er overskud af korn indenfor Fællesmarkedet, for på denne måde at lægge en dæmper på overskudsproblemet. Men resultatet er blot, at der nu importeres endnu mere tapioka mel, majs gluten og ander billige produkter fra lande udenfor EF.

På det økonomiske område er det heller ingen dans på roser at være husmand. En del landmænd må i disse år forlade landbruget. Jeg håber for disse mennesker, som på den ene eller anden måde tvinges væk fra landbruget, at de må finde en mening med deres liv og tilværelse et andet sted i vort samfund.

Amtsformanden frabad sig genvalg på grund af manglende tid og private forhold.

Husmændene idag og fremover

Af PEDER THOMSEN, amtsformand 1986–

Jeg vil som formand i jubilæumsåret prøve at lave en afslutning af den historiske gennemgang af foreningen, samt komme med mine egne betragtninger om den nære fremtid.

Jeg har personligt været med i amtsbestyrelsen siden 1980, altså fra Hans Frederik Johansens sidste år som formand. Da Hans Frederik i efteråret 1980 ikke ville fortsætte som formand, blev Arne Pedersen hans efterfølger. Ved konstitueringen efter generalforsamlingen blev jeg indvalgt i forretningsudvalget og senere, i 1982, valgt til næstformand, en post som jeg beklædte til december 1986, hvor jeg blev valgt til formand, da Kristian Lisbygd ikke ville lade sig genvælge efter et år som amtsformand.

Efter Sendemandsmødet i De Jydske Husmandsforeninger i 1987, hvor Holger Vestager blev valgt til Hans Larsen Ledets efterfølger som formand for de jydske, blev jeg indvalgt i forretningsudvalget i de Jydske og dermed også i Danske Husmandsforeningers bestyrelse.

Det, der i min tid som formand er blevet arbejdet med, har været at få vandmiljøloven udført i praksis. Der har været mange forhandlinger mellem landbruget og de forskellige ministerier om cirkulærer m.m. Det har været vanskeligt, da der i denne periode har været 2 valg, 3 landbrugsministre samt 2 miljøministre, og samtidig har det været sådan, at regeringen ikke har haft flertal i Folketinget, og derfor er der efter forhandlinger med landbruget tit blevet ændret i de forskellige cirkulærer, og landbrugets topfolk har fået skæld ud for de ting, som er fremkommet. Meget af det har de

ikke godtaget, fordi det er blevet strammet væsentligt op af politikerne, efter forhandlingerne med landbruget.

Mange af de ting, som blev vedtaget i Folketinget i 1987 er endnu i skrivende stund ikke blevet udmøntet i cirkulærer, så vi i landbruget ved, hvordan vi skal indrette os.

Vi har fået krav om 9 mdr.s opbevaring for husdyrgødning med mulighed for dispensation til mindre, men endnu ved vi ikke hvordan. Vi har fået krav om op til 65% grønne marker samt udkørselstidspunkter for gylle, men endnu ikke cirkulærer om, hvordan vi skal kontrolleres og hvem, der skal gøre det.

Hvis man læser i foreningens historie, kan man se, hvordan tingene ændrer sig. I starten var det vigtigt at producere så meget som muligt og at få oprettet så mange brug som muligt. I dag er der i den rige del af verden overproduktion af fødevarer, og der bliver gjort mange tiltag for at begrænse produktionen. Det giver så de problemer, at mange må ud af erhvervet, og når det tilsyneladende skal gøres ved, at det er den dårlige økonomi, der skal sende folk ud, så vil det give mange menneskelige problemer.

Vi burde i landbruget kunne blive enige om at dele produktionen mellem os i stedet for som nu både have kvote og for lave pri-

ser. Men tilsyneladende er det meningen, at det skal være de mindre brug, som skal væk. Det er jo nok fordi vi i landbruget fortsat skal lave for mange fødevarer, så det fortsat vil være billigt.

I Johs. Pedersens formandstid blev Skjern-ådalens afvandning for at producere flere fødevarer. Nu vil mange have alt tilbage til naturen igen, så måske vil det i 1988-89 blive vedtaget i Folketinget, at dalen igen skal oversvømmes.

Måske vil der i 1988-89 også blive forsøgt lavet en ny landbrugslov, som vil fremme nedlæggelser af små og mellemstore brug, så vi igen har få godser og herremænd i landet, skønt vi i år har fejret 200-året for stavnbåndets ophævelse. Mange mener, at brugene skal være store for at klare sig. Der er efter min mening mange beviser på, at det ikke er rigtigt, men det er nødvendigt, at de mindre brug også skal følge med i de nye og mere effektive metoder at gøre tingene på.

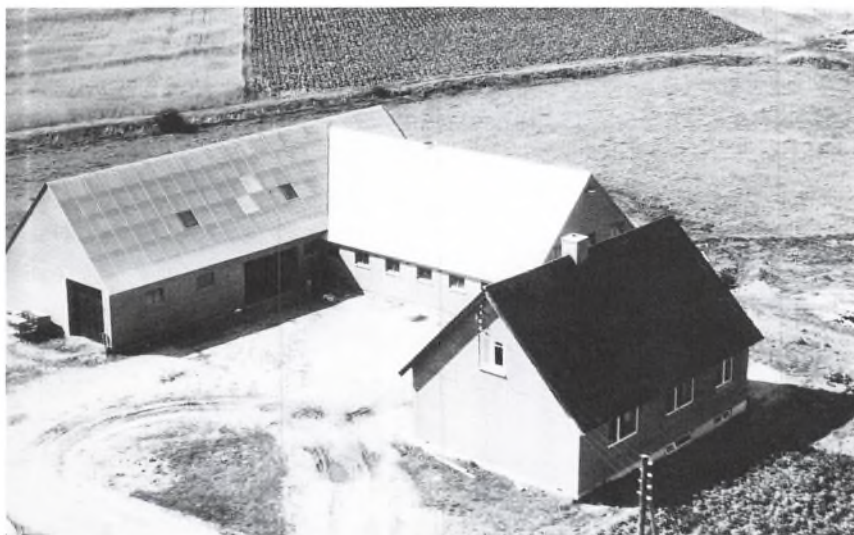
I alt det, er det nødvendigt, at vi ikke glemmer mennesket i det hele. Vi må forsøge at lave tingene på en måde, så almindelige folk også kan få en plads i landbruget som frie og selvstændige landmænd, og med en tilværelse, som kan give et godt familieliv. I alt det er det vigtigt, at vi fra Husmandsforeningen er med, og at vi gør vores indflydelse gældende, så det hele ikke går op i effektivitet og billigere fødevarer.

Der vil nok blive færre brug, det er der blevet i mange år, vi er blevet færre landmænd. I 1963 var der i amtet 3.857 medlemmer, i 1973 var der 2.743, i 1978 2.286 og her i 1988 1.741 medlemmer. Altså godt en halvering i de sidste 25 år. Efter de prognoser der laves, vil antallet af landbrugere frem til år 2000 blive halveret en gang mere, så det vil blive nødvendigt, at vi i årene fremover holder sammen for at overleve og få indflydelse på vores egen og vore efterkommeres fremtid.

Medens dette skrives, arbejdes der i Folketinget på et lovforslag til at afhjælpe landbrugets store renteudgifter. Det vil få meget stor betydning for strukturen i fremtiden, og på om landbruget fortsat skal have stor betydning i det danske samfund, både på beskæfti-

gelsen og valutaindtjeningen, men også på om landbruget fortsat skal være en kulturfaktor i vort samfund.

Jeg håber ikke, at de kræfter som ønsker at alt skal være stort, får magten, men at der fortsat vil være en lov, der vil beskytte de svage og stække de stærke lidt. Hvis ikke, er det fordi vi i Husmandsforeningen er for få, og derfor for svage.

Nanna Marie og Bertil Henriksen's ejendom i 1960 (forsiden idag).

Amtsformænd gennem årene og i jubilæumsåret

1913–1929	Jens Holdgaard, Ikast
1929–1936	Peder Nielsen, Tvis
1936–1948	Jens Peder Lauridsen, Tim
1948–1954	Emanuel Vestbo, Tarm
1954–1968	Johannes Pedersen, Røgingd
1968–1980	Hans Frederik Johansen, Hemmet
1980–1985	Arne Pedersen, Skarrild
1985–1986	Kristian Lisbygd, Dybe
1986–	Peder Thomsen, Sir

Jens Holdgaard, Ikast, 1913–1929.

Peder Nielsen, Tim, 1929–1936.

*Jens Peder Lauridsen, Tim,
1936–1948.*

Emanuel Vestbo, Tarm, 1948–1954.

*Johannes Pedersen, amtsformand
1954–1968.*

*Hans Frederik Johansen,
amtsformand 1968–1980.*

*Arne Pedersen, amtsformand
1980–1985.*

*Kristian Lisbygd, amtsformand
1985–1986.*

Peder Thomsen, amtsformand 1986–

Amtsbestyrelsen i jubilæumsåret

Bageste række fra Venstre:

*Kristian Lisbygd, Dybe, forretningsudvalg. Kristian Bækgård, Snejbjerg.
Henning Bang Jensen, Ørnhøj, forretningsudvalg. Jens Rabjerg, Herborg.
Jens Jakob Linding, Sdr. Felding.*

Forreste række fra venstre:

*Ernst Sørensen, Hover. Rikard Jensen, Hemmet, næstformand. Kirsti Eikre
Storinggaard, Struer, konsulent og sekretær. Peder Thomsen, Sir, amtsformand.
Ejvind Hansen, Naur.*

Ikke tilstede: Gunnar Olsen, Haderup. Poul Poulsen, Ikast, forretningsudvalg.

Ringkøbing Amts Kvægbrugsudvalg

Af HARRY THYBO, formand for Husdyrbrugsudvalget

Ringkøbing Amts Kvægbrugsudvalg blev efter protokollen stiftet 6. juni 1934.

Udvalgets første medlemmer:

Jens Aagaard, Fjaltring (formand)

Jakob Korshøj, Vildbjerg

Martin O. Mortensen, Stadil-Tim

Niels Rindom, »Dal« Skjern

Anders Dalby, Bjert-Vinderup

På det første møde vedtoges det at få gang i staldbedømmelse af kvæg:

Det var først i 1939 der aflagdes beretning om kvægbrugsarbejdet. Det var i særdeleshed staldbedømmelsen, der blev lagt vægt på.

I de første 10-12 år gjorde Jeppe Bækgård, Fonvad, Snebjerg, et stort arbejde for Amtets Husdyrbrugsarbejde. Fra 1934 til 1956 var C. Christensen konsulent for udvalget. I 1956 blev A. Ammitzbøll, Skjern, ansat. Han var en dynamisk mand, der satte sit præg på arbejdet i Udvalget. Han var ansat til sin død i 1979. Derefter overtog Mads Hansen, hvervet som sekretær, men han døde i 1985, så det blev kun i 6 år, han var sekretær. Siden da og indtil nu har Johs. Bjerre, Kibæk, været sekretær for udvalget.

De sidste 20 år er der holdt såkaldt Husdyrbrugsdag, bortset fra de sidste år, da vi ikke har kunnet holde det på grund af smittefare I.B.R.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMÅNDSFORENINGER
KVÆGHOLDSBEDØMMELSE

Handwritten text in cursive script, likely a signature or name, possibly reading "Kjeld Jensen" and "1963/64".

Handwritten text in cursive script, likely a signature or name, possibly reading "Kjeld Jensen" and "1963/64".

Kåring i Tim.

Siden Husmandsforeningerne kom med i Regionsudvalget for Kvæg, har udvalgets opgave været at koordinere arbejdet blandt Husmandsforeningens kvægbrugskonsulenter i de forskellige områder.

Husdyrbrugsudvalgets formænd siden dets oprettelse i 1934:

1934–1937:	Jens Aagaard, Fjaltring
1937–1942:	Jakob Krogshøj, Vildbjerg
1942–1950:	Jeppe Bækgård, Herning
1950–1956:	Jens Eriksen, Tvis
1956–1965:	Aage Vestergård, Fabjerg
1965–1973:	Johs. Andersen, Lyhne
1973–1983:	Thomas Iversen, Holmsland
1983–	Harry Thybo, Arnborg

Planteavlsarbejdet

Af KRISTIAN JENSEN, Kibæk, planteavlskonsulent

Regionssamarbejdet med landboforeningerne i amtet bl.a. om udarbejdelse af en fælles planteavlsberetning for amtet, kom i gang i 1973 efter et par »tilløb« et par år forud. Formålet var og er først og fremmest at samle resultaterne af alle forsøg som udføres i amtet i en beretning, i den udstrækning der er udført et antal efter samme plan, at beregne gennemsnit på disse, og evt. på forhånd aftale at »samles om« nogle forsøgsspørgsmål, som havde speciel interesse her i amtet. Derudover holdes et par årlige møder + andre aktiviteter.

Der var visse betænkeligheder før starten, de gik bl.a. ud på at et redaktionsudvalg skulle kommentere forsøgene i stedet for den enkelte konsulent, som har udført forsøget. Ligeledes var man skeptisk overfor at man kunne komme ret langt i retning af at aftale et vist antal forsøg efter samme planer.

De relativt store forskelle klima- og jordbundsmæssigt fra et yderområde til et andet i amtet gør nok at betænklighederne var berettiget, dog kan tolkningen af resultaterne nok klares ved lidt indbyrdes snak. På den anden side er der så mange fordele ved beretningsarbejdet, at det helt klart opvejer ulemperne. Det har »fundet sin form«, så det fungerer som et helt naturligt led i planteavlsvejledningen i amtet.

I 1983 nedsattes et planteavlsudvalg for Husmandsforeningerne i amtet, her sidder en repræsentant for hver af de konsulentansættende områder (5) samt en fra amtsbestyrelsen, undertegnede blev sekretær for udvalget. Af dette udvalg udpeges de tre repræsentanter i føromtalt regionsudvalg samt 1 repræsentant i læplantningsudvalget. Kort efter udvalgets nedsættelse overgik retten til repræsentation i Landsudvalget for Planteavl fra Viborg Amt til

Renate og Jens Jensens ejendom i Naur.

Ringkøbing Amt. Udvalget indstillede at det skal være formanden for dette, som skal repræsentere de tre amtsområder for husmandsforeningerne i den periode, hvor repræsentationen »ligger hos« Ringkøbing Amt. Indstillingen blev taget til følge og siden marts 1985 har Erik Thyregård været medlem af Landsudvalget.

I Amtsplanteudvalgets forretningsorden lægges der op til at udvalget kan afvikle arrangementer af forskellig art, dette er også sket, dog i mindre udstrækning, idet det er skønnet at de aktiviteter, der kunne være tale om, stort set foregår i regionsudvalgets regi.

Udvalgets væsentligste rolle har derfor været gensidig orientering mellem de lokale områder, samt mellem disse og henholdsvis Regionsudvalget og Landbrugsudvalget. Med henblik på det sidste holdes hvert år et møde med deltagelse af konsulenter og udvalg fra Viborg-, Ringkøbing amter + Mors- Thy- Hanherred, de tre områder som er fælles om repræsentationen i Landsudvalget. Det

er undertegnedes opfattelse at udvalget opfylder sin »mission«, som ud over det ovennævnte også er at give Amtsbestyrelsen »føling« med hvad der sker på planteavlsområdet og selvfølgelig, gennem de forskellige led, indflydelse derpå. Jeg mener at man også lokalt har haft gavn af den udveksling af erfaringer som sker i udvalget.

Det har været drøftet, bl.a. på et møde med lokale udvalg og konsulenter, om der kunne samarbejdes mere på konsulentområdet indenfor de 5 centre. Der var tænkt på en eller anden grad af specialisering af konsulenterne, så man dels kunne henvise til hinanden og dels kunne trække på hinanden m.h.t. møder og/eller kursus. Det er forsøgt praktiseret i en »blød« form, idet en egentlig specialisering er vanskelig, når konsulenterne sidder alene og over så stort et geografisk område. Der er trukket på nabokonsulenter til bl.a. kursus ligesom der henvises til en eller flere nabokonsulenter under ferier.

Typiske husmandsbrug. 1900.

Ungdomsarbejdet

Af RIKARD JENSEN

Landboudomdommen blev oprettet i 1954 med det formål at virke for faglig dygtiggørelse og kulturel oplysning blandt ungdommen i Ringkøbing amt, og det grundlag er det samme i dag. At der så er sket en masse nye tiltag løbende, er en selvfølge.

I 1964 fik Landboudomdommen og 4H sin første ungdomskonsulent, nemlig V. Aa. Davidsen. Han var konsulent for både 4H og Landboudom. Derefter kom Riis, Else Severinsen og nuværende Merethe Guld og Lone Christensen, henholdsvis Landboudomskonsulent og 4H-konsulent. I 1980 fik 4H deres egen konsulent, men der er stadig en del lokale konsulenter ude i områderne, der gør et stort stykke arbejde for ungdommen. Når man så har været med i ungdomsarbejdet i godt en snes år og har set den udvikling, der sker med børnene fra de starter med 4H og til fortsættelsen i Landboudomdommens arbejde, og nogle fortsætter heldigvis senere i Husmandsforeningen, så kan man ikke andet end fryde sig over det arbejde, der bliver gjort for vores ungdom.

Der har selvfølgelig også været problemer ind i mellem, men de er altid blevet løst på en fornuftig måde. Det har flere gange været diskuteret om, hvis man var selvstændig, man så kunne være i bestyrelsen. Jeg mener, det er rigtigt, at man kan, når der samtidig er en aldersgrænse på 35 år (den kan diskuteres), men efter som der er en stor udskiftning i bestyrelsen hvert år, og det er naturligt, da de unge skifter pladser, mener jeg, det er rigtigt, at der er medlemmer, der er fast bosiddende for at holde sammen på tingene. For der er inden for 4H og Landboudomdommen sket en fantastisk udvikling de senere år. Hvis det skulle beskrives i enkeltheder, hvad pladsen ikke tillader, kunne det blive til en hel bog med alle de tiltag, der har været for at landmandsuddannelsen i dag næsten ligger i faste rammer.

4H-børn udstiller deres dyr ved dyrskuer.

Landbougdommen arrangerer konkurrence i traktorpløjning.

Ved et jubilæum som dette går tankerne tilbage til alle de kvinder og mænd, som har startet det arbejde, som vi i dag bygger videre på, men også til de konsulenter, som igennem tiderne har været med til at få sat system i tingene.

En tak skal lyde til dem alle, for dygtiggørelsen af 4H og Landbougdommen har båret rige frugter til gavn for de unge selv, men også til gavn for alle andre i samfundet. Fremtiden stiller store krav til organisationen, ungdomsledere og konsulenter. Det landbrugsfaglige ungdomsarbejde er en opgave, der ikke blot sættes i gang, men der skal stadig gøres en indsats. Lad os håbe, at disse kvinder og mænd stadig findes og er rede til at gøre en indsats for de unge.

Hedeboernes samvirkende landøkonomiske foreninger

Af THORVALD LUND ANDERSEN, Timring

I 1941 oprettedes konsulentsammenslutningen af Landbo- og Husmandsforeningerne i Vinding, Vind, Vildbjerg, Aulum og Haderup området under navnet Hedeboernes samvirkende landøkonomiske foreninger. Det var nok dengang et særsyn, at der ansattes fælleskonsulenter i Landbo- og Husmandsforeningen, men jeg tror aldrig, det er blevet fortrudt. Vi har i dag et godt virkende samarbejde og godt udbygget rådgivning på det faglige område til stor gavn for egnens landmænd.

Initiativtager til starten var Peder Pedersen Vestervig fra Aulum Landboforening og Jacob Korshøj fra Vildbjerg Kredsforening. Der startedes 1/4 1941 med ansættelse af planteavlskonsulent S. Nørlund med bopæl i Aulum. 1949 ansattes yderligere 1 planteavlskonsulent, Egon Eriksen med bopæl i Haderup. 1960 regnskabskonsulent Poul Bækgård, der startede regnskabskredsen. 1963 husdyrbrugskonsulent Karl Gregersen med bopæl i Vildbjerg. I mange år havde konsulenterne kontor i deres private hjem. For at få størst mulig dækning af området blev konsulenterne ansat, så de boede i forskellige byer i området.

Den voldsomme vækst, der var i behovet for økonomisk rådgivning, gjorde, at regnskabskonsulenten ikke længere havde plads i hjemmet. Derfor lejede Regnskabsudvalget i 1969 kontorlokaler af Den Danske Bank i Aulum. Der var dengang 6 medarbejdere på Regnskabskontoret. I løbet af få år måtte der lejes mere plads, hvilket også kunne fås i Den Danske Bank.

Landebrugscenteret i Aulum.

I 1974 købtes ejendommen Danmarksgade 19 i Aulum. Tidligere beboelse og systue blev indrettet til kontorer og taget i brug 1/10 1974. I midten af 70'erne begyndte kravet til rådgivning at ændre sig. Mens landmanden tidligere gjorde brug af konsulenterne enkeltvis, var de problemer, som skulle løses, blevet så komplicerede, at løsningen krævede bistand fra flere konsulenter. Samtidig stillede udviklingen krav om samarbejde mellem konsulenterne på tværs af faggrænser. Derfor kom ønsket fra husdyrbrugsafdelingen om at få indrettet kontor samme sted som regnskabsafdelingen som en naturlig ting. Afdelingen flyttede ind på kontoret i 1977. I 1978, da P. H. Mathisen afløste Nørlund som planteavlskonsulent, flyttede planteavlsafdelingen også ind på kontoret i Aulum. Så havde man rådgivningsarbejdet samlet med planteavl, husdyrbrug og regnskab i samme bygning.

I forhold til det oprindelige princip med konsulenterne spredt i

området var der nu sket en ændring. Nu var medlemmernes ønske og krav til konsulenterne, at der skulle være et snævert tværfagligt samarbejde, som jo var nemmest at få, når de var i samme bygning. Der har ikke altid været enighed om dette nye princip, derfor tog Haderup Landboforening og Haderup Kredsforening initiativ til oprettelse af regnskabskontor i Haderup. Der er i dag en regnskabsafdeling i Landbohuset i Haderup. Husdyrbrugskonsulenterne har enkelte dage, hvor de kan træffes på dette kontor.

I 1978 blev der igen pladsmangel. Det blev samtidig, i forbindelse med landbrugsforhandlingerne i EF, besluttet at bevilge tilskud til opførelse af konsulentcentre. Der blev så opført et nyt Landbrugscenter i Aulum på ca. 560 m². Stigningen i den intensive rådgivning er stadig blevet forstærket, og uden tvivl har landbrugsøkonomiske krise nok været med til, at det allerede i 1983 blev nødvendigt med en udvielse igen på 200m². Pladsen er i dag fuldt udnyttet.

Vikarordningen og Svineproduktionsarbejdet er i dag fælles med Videbækegnens Landbo- og Husmandsforeninger. Vikarordningen kom rigtigt igang, da loven om vikarordning trådte i kraft i 1981. Der er i dag afløsninger til sygdom, ferier m.m. i ca. 85.000 timer årligt. I 1987 oprettedes en juridisk afdeling med ansættelse af adv. Poul Rudolph.

Der er i dag ansat følgende på Landbrugscentret i Aulum:

- 1 centerleder, Mads Fastergård
- 12 agronomer
- 1 advokat
- 6,5 teknikere
- 22,2 kontorassistenter

På Landbohuset i Haderup:

- 1 cand oecon
- 1 agronom
- 1 tekniker
- 6 kontorassistenter.

Der er nok ingen tvivl om, at landmandens behov for rådgivning stadig vil være stigende. Der er heller ingen tvivl om, at rådgivnin-

gen skal ske på et højt fagligt niveau. Og sammenslutningens foreninger har altid ønsket at være i stand til at kunne tilbyde medlemmerne kvalificeret rådgivning på alle relevante områder. Om der så igen i løbet af få år skal udvides, er ikke let at sige.

Hvordan har sådan en ordning med fælleskonsulenter virket gennem årene. Jeg mener, at Husmandsforeningerne altid har kunnet være tilfreds med den måde, som samarbejdet på det faglige område har virket på. Vi har altid kunnet snakke os tilrette om tingene med Landboforeningerne i området om det faglige arbejde i organisationerne. I de 47 år, som arbejdet har bestået, har en mand fra Husmandsforeningen haft formandsposten de 21 år og altid én mand i forretningsudvalget, som består af 3 mand.

Jeg håber og tror, at det er et samarbejde, som er så godt indbygget, at det vil kunne fortsætte og stadig være til gavn for medlemmerne.

Husmandsbrug fra 1930.

Holstebro – Vinderup Kredsforening

Af OLE SKIFTER

Hjerm-Ginding Herreds samvirkende Husmandsforening stiftedes i 1906 af bl.a. Karl Thomsen, Hasselholdt, der blev foreningens første formand (formand 1906-1915). Ca. 1915 blev foreningen delt i Vinderup kredsforening og Hjerm-Ginding Herreds Husmandskredsforening. Frem til 1945 havde kredsforeningen ikke sin egen konsulentstab, dog havde amtsforeningen en konsulent boende i Holstebro, som foreningens medlemmer kunne benytte. Den 1. oktober 1945 ansatte Vinderup- og Holstebro-foreningerne konsulent Peder Skydsgård Linde, som skulle varetage landmandens interesser inden for alle fagområder. Skydsgård Linde startede den 1. juni 1955 det første demonstrationsbrug i landet, hos Ejnar Thomsen, Tvis. For dette fik Skydsgård Linde i 1968 De Jydske Husmandsforeningers initiativdiplom. Fra 1947 var kontorets og foreningens adresse Kælderen, Lyngbakken 11, Holstebro. Frem til 1959 varetog Skydsgård Linde medlemmernes interesse som allround konsulent. I 1959 ansatte de to foreninger konsulent Karl Bank som planteavlskonsulent, hvorefter Peder Skydsgård Linde fortsatte som husdyrbrugs- og økonomikonsulent. Bank havde kontor på sin privatadresse.

Rådgivningsbehovet var fra midten af 1950'erne stærkt tiltagende, bl.a. begyndte Peder Skydsgård Linde i denne periode at udarbejde regnskaber for nogle af medlemmerne. Dette indebar, at foreningen den 1. maj 1960 ansatte agronom Kaj Bundegård som regnskabsassistent. Den 1. maj 1962 fratrådte Kaj Bundegård, og blev afløst af agronom Karl Stensgård, der den 1. april 1963 blev afløst af agronom Gunnar Sørensen, der kom fra en stilling som

Landbrugscenteret på Måbjerg Kirkevej, Holstebro.

lærer ved Rydhave Ungdomsskole. Igen efter 1 år, i 1964, fratrådte Gunnar Sørensen, hvorefter agronom G. O. Mentz blev ansat som regnskabsassistent. I maj 1965 udnævntes Mentz til konsulent i foreningen. Den 1. november 1966 fratrådte G. O. Mentz.

Efter 30 år som formand i foreningen trak Mads Stig Steffensen sig i 1967, og valgt blev Thomas Christensen som ny formand. Mads Stig Steffensen satte med sit mangeårige formandsskab stort præg på foreningen og dens virke. Samme år, den 1. maj 1967, ansattes assistent Knud Olsen i foreningen. K. Olsens arbejdsområde var kvægfordring og regnskab.

I 1967 vedtog den daværende socialdemokratiske regering momsloven, som betød momsregnskabspligt for alle landmænd med produktion på ejendom (omsætning min. 5.000 kr.). Herefter tog udviklingen inden for foreningens regnskabsafdeling fart. På daværende tidspunkt var der i foreningen ansat 2 konsulenter, 1

teknisk assistent og 1 halvtids kontorassistent samt 1 elev. Denne bemanning fortsatte frem til 1973.

I december 1972 døde pludselig Skydsgård Linde af et hjerteanfald. Fra dec. 1972 til april 1973 varetog K. Olsen P.S. Lindes arbejdsopgaver med hjælp af Lissy Galsgård.

15. april 1973 ansattes konsulent Niels Jensen som økonomikonsulent. Fra 1973 og frem til 1979 blev kvægbrugsvejledning varetaget af amtets konsulenter.

Den 1. maj 1974 flyttede kontoret fra Kælderen, Lyngbakken, til Måbjerg Kirkevej 15. Dette skete på grund af P.S. Lindes død samt tiltagende pladsmangel. Til de nye kontorfaciliteter flyttede kun regnskabsafdelingen, som på dette tidspunkt talte 7 ansatte. Den 1. februar fratrådte konsulent Bank på grund af alder sin stilling som planteavlskonsulent. Herefter vedtog foreningens bestyrelse at udlåne Banks konsulentnummer til en nyoprettet fælles svineproduktionskonsulentstilling. I efteråret 1976 blev konsulent Johs. Hansen ansat som fælles svineproduktionskonsulent for den nordvestlige del af amtet. Der blev samtidig indgået aftale med den lokale Landboforening, således at deres planteavlskonsulent skulle varetage foreningens planteavlsarbejde.

I 1977 blev kontoret udvidet med det dobbelte areal.

Den 1. oktober 1979 ansattes konsulent Søren Overgaard som kombineret husdyrbrugs- og økonomikonsulent, hvorefter kontoret så talte 10 ansatte, heraf 2 konsulenter og 3 teknikere.

For at tilfredsstille medlemmernes ønsker og behov ansatte man den 1. september 1980, som planteavlskonsulent, Anders Fredenslund. Samme år trak Thomas Christensen sig som formand for foreningen. Nyvalgt formand blev Peder Thomsen, Sir.

I 1982 blev Vinderup Kredsforening sammensluttet med Hjernginding Herreds Husmandskredsforening under navnet Holstebro-Vinderup Husmandskredsforening.

I 1983 blev kontoret igen udvidet.

1. juli 1984 ansatte foreningen økonomikonsulent Ole Skifter, Ålborg, som afløser for konsulent Niels Jensen. Staben var nu 15 ansatte, heraf 3 konsulenter, 4 gruppeledere, 5 assistenter og 3 ele-

ver. I 1985 indgik foreningen samarbejde med kvægbrugsafdelingen i Hanning, da behovet for kvægfodringsvejledning var stærkt stigende. Konsulent Bjarne Boysen, Hanning, varetog herefter denne rådgivning. Efter 1 år med dette samarbejde indgik Holstebro-Vinderup og Vestjysk Kredsforening en samarbejdsaftale omkring kvægbrugsvejledning, hvorefter konsulent Søren Nilausen den 1. august 1986 blev ansat. Da Søren Nilausen desuden også havde specialiseret sig inden for fåreavlen, blev han i efteråret officielt sat til at varetage vejledningen for fåreavlerne i hele Ringkøbing amt. Kort tid senere aftalte Amtsbestyrelsen med Landboforeningen, at Søren Nilausen også skulle varetage Landboforeningsmedlemmernes fåreavlsinteresser.

Udvikling i regnskaber:	1958:	25 ca.
	1963:	83
	1968:	85
	1973:	230
	1978:	380
	1983:	395
	1988:	456

Konsulentrådgivning på Herningegnen gennem 40 år

Af SVEND ÅGE FRAHM, Kibæk, regnskabskonsulent

Rådgivningen af husmandsforeningens medlemmer blev indtil 1948 varetaget af de af landboforeningerne ansatte konsulenter i et samarbejde med husmandsforeningerne.

I 1948 afbrød husmandsforeningerne konsulentsamarbejdet med landboforeningerne og pr. 1. april 1948 dannede man egen konsulentsammenslutning, bestående af 2 kredsforeninger samt 1 lokalafdeling nemlig Herning- og Sdr. Felding Kredsforening og lokalforeningen for Vorgod-Fjølstervang Husmandsforening. På samme tidspunkt ansatte man den første konsulent, det var konsulent Quistgård, der blev ansat som planteavlskonsulent. Denne spæde start på rådgivningen udviklede sig stærkt gennem årene, og det viste sig meget hurtigt, at man havde disponeret rigtigt ved at starte Konsulentsammenslutningen, men man havde dog også blik for et eventuelt samarbejde med landboforeningen og de fordele, dette kunne indebære. Men efter forhandlinger måtte man afvise landboforeningens forslag til samarbejde, da husmandsforeningens konsulentarbejde ville blive nedlagt herved.

Planterådgivningen fik efterhånden et så stort omfang, at det var nødvendigt at ansætte en assistent og i 1956 blev Jens Peder Yderstræde ansat som assistent.

I 1957 blev der taget et nyt emne op i Konsulentsammenslutningen, nemlig regnskab, og man ansatte planteavlsassistent Jens Peder Yderstræde som sammenslutningens første regnskabskonsulent, men han havde også planteavlsarbejdet at tage sig af. Konsulentsammenslutningen tilbød Ringkøbing amts Husmandsforeninger, at man kunne få regnskab ført gennem konsulent

Landbrugscenteret, Sandfeldparken, Kibæk.

Yderstræde og allerede i 1959 var man oppe på 51 regnskaber. I 1960 sker der en ændring i konsulentarbejdet, idet Jens Peder Yderstræde ansættes under Ringkøbing amts Husmandsforeninger som regnskabskonsulent, og med denne overgang flyttede man alt regnskabsarbejde ud at Konsulentsammenslutningen, medens planteavlserådgivningen fortsatte i Konsulentsammenslutningen.

Den 1. april 1962 stoppede Quistgård som konsulent efter 14 år, og man ansatte konsulent Hans Aagaard. Arbejdet i Konsulentsammenslutningen var nu inde i en rolig udvikling, men stadig meget aktiv, og det var stadig planteavlserarbejdet, der var hovedområdet.

I 1965 begyndte man at vurdere eventuelle behov for en husdyrbrugsuddannet assistent til konsulent Aagaard, men efter nærmere undersøgelser måtte man dog opgive tanken på dette tidspunkt, men allerede 1. april 1967, ansatte man konsulent Johs. M. Bjerre

som husdyrbrugskonsulent, hvorefter foreningen nu havde 2 agromoner ansat og kunne dække 2 rådgivningsområder.

Den 5. januar 1968 sker der en udvidelse af Konsulentsammenslutningens medlemsområde, idet Ikast-Bording Kredsforening optages i sammenslutningen og 1. juli 1968 ansatte man konsulent Kaj Kristiansen som planteavlskonsulent til at varetage Ikast-Bording området.

Efter denne udvidelse af medlemsgrundlaget besluttede man at skulle have et nyt navn til sammenslutningen og man valgte »Konsulentsammenslutningen af Herningegnens Husmandsforeninger«. I 1970 sker der personaleændring, idet konsulent Hans Aagaard opsiger sin stilling med virkning fra 1. februar, og i hans sted ansætter man landbrugslærer Kristian Jensen. Denne ansættelse giver dog visse uoverensstemmelser med de Jydske Husmandsforeningers strukturudvalg for konsulentordninger, men man løser dog problemet i rimelighed. I 1971 finder man, at der måske er mulighed for at få egen regnskabskonsulent, men det krævede 100 regnskabsførende, hvilket man ikke havde på daværende tidspunkt. I 1973 havde man nok til at få egen regnskabskonsulent og man overflyttede konsulent Kaj Kristensen til regnskabskonsulent, og rådgivningsarbejdet blev stadig udvidet, specielt på regnskabsområdet, og der blev snart brug for yderligere medhjælp og i 1974 ansatte man den første regnskabstekniker, Sv. E. Vækkerskilde, som rejste igen efter 6 mdr., hvorefter Finn Graversen blev ansat i 1975, men arbejdet voksede stadig og der måtte ansættes yderligere kontorpersonale og i 1978 etableredes der kontorlokaler i lejede lokaler over Bording Sparekasse.

Foreningens arbejde fortsatte op gennem 70-erne i stadig positiv retning og med større arbejdsopgaver.

Den næste større ændring i Konsulentsammenslutningen sker 1. januar 1980, med tilbageførsel af Amtets regnskabsafdeling til Konsulentsammenslutningen. Afdelingen havde gennem alle årene været ledet af konsulent Jens Peder Yderstræde, men han nåede desværre ikke at opleve den endelige sammenlægning, da han døde den 23. dec. 1979.

I forbindelse med sammenlægningen besluttede Konsulentsammenslutningen at købe eget hus og valget faldt på Sandfeldparken 36, Kibæk og efter få ombygninger var lokalerne klar til brug. Den 15. februar 1980 kunne man flytte regnskabskontoret fra Østergade til de nye lokaler. Som daglig leder havde man ansat landbrugstekniker/reg. revisor Svend Åge Frahm, der havde været ansat som assistent hos konsulent Yderstræde siden august 1967 og i forbindelse hermed ansattes der 2 regnskabsteknikere, en på hvert kontor, Jens Nørgård i Bording og Bjarne Nørgård i Kibæk. Jens Nørgård rejste i 1981 og Georg Holm Andersen blev ansat. Der var på daværende tidspunkt ca. 550 medlemmer i Konsulentsammenslutningen, heraf var ca. 435 regnskabsførende og med den udvikling der var i gang i landbruget, blev der stillet større og større krav til rådgivningen og der skete en stadig udvidelse i kontorpersonalet, medens de øvrige områder kunne klare sig med de 2 ansatte konsulenter.

I 1982 udskiltes svineproduktionsvejledningen af husdyrbrugsvejledningen, og man indgik et samarbejde med landboforeningen om svinerådgivningsarbejdet.

Med stadig stigende krav til regnskabet ville det være nødvendigt at indføre ny teknologi, hvorfor man i 1982 anskaffede OCR-printer til EDB-regnskaber.

I 1983 måtte man konstatere, at OCR ikke var fremtidens løsning, men skulle på EDB-terminaler med direkte forbindelse til LEC, Århus.

Efter flere forslag besluttede man at samle hele rådgivningen i Kibæk, og i foråret 1984 vedtog man at foretage en tilbygning på 158 m² og samle regnskab, kvægbrug og planteavl under samme tag. Konsulentsammenslutningen havde nu fået et 3-strengt rådgivningscenter, og personalet var nu oppe på 13 personer, heraf var 5 økonomi-, 1 planteavls- og 1 kvægbrugskonsulent samt 6 assistenter i regnskansafdelingen. I 1986 rejste konsulent Kaj Kristensen og man udnævnte konsulent Svend Åge Frahm til kontorleder.

Sammenslutningen har på nuværende tidspunkt ca. 450 medlemmer, hvoraf 410 modtager regnskabsrådgivning.

Konsulentsammenslutningens første bestyrelse, der var med til at starte denne udvikling, var følgende:

Lars Kr. Jensen, Troldhede, formand; Niels Uhrbak, Kølkjær; Chr. Buur, Snejbjerg; Laurids Højvang, Lustrup; Harald Madsen, Fjelsevang; Chr. Henriksen, Vorgod.

Der har gennem alle årene været 5 formænd, nemlig ud over den første var der følgende valg: 1955 Kristian Nielsen, Velhusted; 1965 Niels Uhrbak, Kølkjær; 1971 Egon Mortensen, Studsgård; 1986 Paul Pedersen, Sdr. Felding.

Denne fremsynethed, som denne bestyrelse har haft, har givet Husmandsforeningerne på Herningegnen deres egen stærke profil, hvilket ses ved den respekt, der står om Husmandsforeningerne.

Det faglige arbejde i den sydlige del af Ringkøbing amt

AF UFFE SKÆRLUND

Hvad det faglige arbejde angår, at når det ses tilbage på en årrække, er bedømmelsen vel altid, at der i de forgangne mange år er sket store fremskridt. Sådant var det i de første 50 år af Ringkøbing amts Husmandsforeningers historie, og det mener jeg også er kendetegnende for de sidste 25 år. Men fremskridt er jo et noget flydende begreb, og i den her forbindelse, når det drejer sig om det faglige, så er fremskridt for mig, at man løbende tilpasser det faglige vejledningsarbejde efter tidens krav, strømning og love.

Går vi 25 år tilbage, var konsulenterne ansat i de enkelte kredsforeninger. Skjern-Tarm Kredsforening havde på det tidspunkt konsulent V. Å. Davidsen som planteavlskonsulent. Han afløste i 1956 konsulent A. Amnitzbøll, som derefter blev ansat af amtet som fortrinsvis husdyrbrugskonsulent. Men da han fortsat havde bopæl i Skjern, var det nok i den sydlige del af amtet, den største part af hans arbejde blev lagt. Han var dygtig til såvel planteavl som husdyrbrug (det var jo før den tid, hvor konsulenterne blev specialiseret). Især indenfor svineavl/produktion var A. Amnitzbøll foregangsmand og var i en årrække driftsleder af Svineforsøgsstation »Vest«.

Nr. Vium, Vorgod, Herborg, Fjølstervang Kredsforeninger (nu Videbæk Husmandsforening) havde i mange år konsulent-fællesskab med Skjern-Tarm Kredsforening. Ulfborg Hind Herreds Kredsforening havde deres egen konsulent, som i disse år var Erik A. Petersen. I disse år udførte planateavlskonsulenterne et ret om-

Landbrugscenteret Rækker Møllevej, Hanning.

fattende forsøgsarbejde, tillige med det mere almindelige vejledningsarbejde for medlemmerne.

Ca. 1960 blev konsulent Mads Hansen ansat som husdyrbrugs-konsulent i Skjern-Tarm Kredsforening.

Mads Hansen og V. Å. Davidsen startede først i 60'erne driftvejledningsarbejdet. Sigtet var et mere målrettet vejledningsarbejde for den enkelte landmand. Dette arbejde havde indkøringsproblemer, men sådan er det vel altid, når noget nyt skal startes op og afprøves. Men hvorom alting er, så var det et forløb i den faglige vejledningsudvikling, frem til det vi kender i dag med dens udbredte specialisering i konsulenternes fagområde og de mange forskelligartede fag tilbud, navne og begreber i vejledningsarbejdet.

Ved den tid, hvor Hans Frederik blev amtsformand, og jeg formand for Skjern-Tarm Kredsforening (1968-1983), var det stærkt inde i billedet, som Husmandsforeningens generelle politik på det faglige område, at amtsansætte konsulenterne. Tanken bag det var rigtig nok, idet man bedre kunne koordinere arbejdet og dermed

hjælpe hinanden på tværs af naboskællene. Denne amtsansættelse gik vi ind i fra Ulfborg-Hind Herreds Familiebrug og Skjern-Tarm Kredsforening. Det bevirkede også, at der blev løst nogle problemer hos begge foreninger. Men den store succes blev det nu ikke, og den øvrige del af Ringkøbing amt ville ikke tage dette skridt.

Mit synspunkt, som blev forstærket i disse år, var og har altid været, at tingene fungerer bedre, når den folkevalgtes ansvar ligger tættest muligt ved og omkring det faglige arbejde, som skal gøres.

Samarbejdet med Ulfborg-Hind Herreds Familiebrug og Videbækegnens Husmandsforening blev tættere i disse år, og det udviklede sig så til den struktur, som er gældende i dag, med egen konsulentansættelse. Præcis hvornår det begyndte, husker jeg ikke, men op gennem 60'erne var der et tiltagende krav/ønske fra medlemmerne om at få ført driftsregnskab. Det varetoges på det tidspunkt, sideløbende med deres egentlige arbejde, af A. Nyborg, V. Å. Davidsen og Erik Petersen. Da momsens kom i 1967, var der samtidig et udbredt ønske om skatteregnskab.

I 1975 blev konsulent Karlo Bech ansat som regnskabskonsulent, da V. Å. Davidsen måtte trække sig tilbage på grund af sygdom. I de første år havde K. Bech kontor i sin private bopæl, men på grund af regnskabsarbejdets rivende udvikling og det faglige arbejde generelt, var det ikke længere muligt, ej heller på sin plads, at konsulenterne havde kontor på bopælen. Bl.a. også ud fra den betragtning, at hvis der om det faglige arbejde samarbejdes og koordineres, så blev det nødvendigt at få det samlet under et tag.

Disse betragtninger var det grundlæggende for, at Husmændenes Landbrugscenter i Hanning blev bygget.

Det skete ikke uden besværligheder. Vi folkevalgte var ikke for godt enige om forskellige ting, bl.a. om beliggenheden. Ligeledes var konsulenterne ikke alle lige motiverede for denne ændring i deres efterhånden mangeårige traditionelle hverdag. Men at der efter utallige møder blev nået et resultat i fællesskab, må være det primære.

I 1979 blev centret i Hanning bygget, og ved indvielsesfestlig-

heden i Hanning Forsamlingshus den 3/7 udtalte jeg, at denne dag var absolut en festdag, for nu havde vi i Husmandsforeningen fået et længe næret ønske opfyldt, »at få foden under eget bord«. Det gav os bedre muligheder for at betjene medlemmerne fagligt ud fra vore præmisser, men også på de områder, hvor det lå for, i samarbejdet med Landboforeningen.

I forbindelse med bygningen af centret i Hanning fik vi støtte fra EF. Daværende sekretariatschef for Danske Husmandsforeninger, P. Bilsted Pedersen, var os i den henseende meget behjælpelig.

Sammen med et center på Sjælland var vi, så vidt det er mig bekendt, de eneste indenfor Husmandsforeningen, der har fået del i disse midler. Der var, som naturligt er, betingelser for at få disse midler. Disse betingelser mener jeg, at vi, såvel dengang som nu, opfylder.

Efter etableringen af centret i Hanning blev der ret hurtigt nedsat faglige udvalg vedr. regnskab, planteavl og husdyrbrug. Derudover blev der indgået aftale med Landboforeningen såvel lokalt som på amtsplan vedr. de fagområder, vi ikke selv kunne dække ind.

I 1983 blev jeg »gået« som formand for Skjern-Tarm Kredsforening, og dermed også som formand for centret i Hanning, som næstformand i Ringkøbing amt, i Husmandsforeningens Landsråd etc.

Såvel i den tid, hvor jeg havde fornøjelsen at være direkte med, som tiden derefter til her og nu, har det »væltet« ind med nye faglige opgaver. Indenfor planteavls-, husdyrbrugs-, men ikke mindst indenfor regnskabs- og driftsøkonomiarbejdet. Vi ved jo alle, hvordan produktionsforholdene ændre sig i såvel mark som stald, og dermed nye krav og udfordringer til konsulenterne på disse områder. Det er mit indtryk, at såvel bestyrelsen som det faglige udvalg sammen med fagkonsulenterne har forstået at tilpasse sig det aktuelle, så vi medlemmer kan blive betjent på et tilfredsstillende niveau. Der er nu i alt ansat en 15–17 personer.

I 1986 blev der bygget til kontoret i Hanning med en udvidelse af kontorlokalet, bedre garderobe- og lokalitetforhold, men nok

som det væsentligste, et ret stort mødelokale, som bliver brugt til mange forskellige ting: Møder, kurser, generalforsamling etc. Det er jo dejligt, at de fysiske rammer er gode, det kan vi nok alle glædes over. MEN, trods beredvillighed fra en nedlagt lokalforening, er det altså medlemmerne, der skal betale. I den forbindelse er der, et eller andet sted, et balancepunkt, som man skal passe på ikke at komme på den forkerte side af.

I grove træk har jeg forsøgt at beskrive den faglige udvikling her i det sydlige område. Der har igennem årene været ansat mange konsulenter og medarbejdere, som hver på sit område har gjort et godt stykke arbejde for medlemmerne og de tilknyttede foreninger.

Mange navne kunne nævnes, men uden at forklejne nogen, vil jeg kun nævne én, nemlig konsulent Karlo Bech. Han har, såvel med etableringen af centret i Hanning som med den daglige ledelse gennem årene, udvist stort initiativ og fremsyn,

Det skal være mit ønske og håb, at der også i tiden, der kommer, må være såvel folkevalgte som ansatte, som gør sit til at arbejdet/handlingsforløbet går videre i relation til såvel det dagsaktuelle som det historiske. – Med loyalitet overfor den forening man er valgt af og ansat for – nemlig Husmandsforeningen.

Træk fra Husholdningsudvalgets arbejde

Af ASTA NYKJÆR, amtsformand 1960–1979

Når man bliver spurgt, om man i anledningen af 50-års jubilæet vil skrive lidt fra »dengang«, går tankerne til vor 75-Årige Husmandsforening i Ringkøbing amt, som fik den gode ide – allerede før 1938 – at vælge et udvalg af, som der står i protokollen, »Husholdningskyndige Kvinder«.

I 1936 forelå en skrivelse fra de samvirkende Jydske Foreninger, at man ønskede et møde med konsulent frk. Wisbech Pedersen. Mødet skulle holdes i Herning den 9. april, hvortil der fra Århus var sendt 50 kr. til kaffe og rejseudgifter til deltagerne i mødet. Men mændene var meget betænkelige ved, om Wisbech Pedersen kunne få arbejde nok i hele jylland, ellers kunne hun måske få noget kontorarbejde i de Jydske samvirkende. Det er bare 50 år siden.

I 1937 var man stadig ikke kommet sagen nærmere. Man henlagde afgørelsen et år. Man skrev: »Hvis det kan lykkes gennemført, så den økonomiske side kan være i orden, så kan det blive til gavn og glæde for medlemmerne. Vi finder derfor anledning til at spørge ude i kredsene, om der er så stor og almindelig interesse for sagen, at der kan påregnes f.eks. 25 øres kontingentforhøjelse pr. medlem årligt til sagens gennemførelse.«

I 1938 tog bestyrelsen for Ringkøbing amts Husmandsforeninger selv ansvaret for ansættelse af en husholdningskonsulent. Dette blev Anna Søndergård, Hammerum. Det nyvalgte husholdningsudvalg kom til at bestå af følgende fem kvinder i Ringkøbing amt:

*Asta Nykjær, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1960–1979.*

Margrethe Brokholm, Holstebro; Nora Pedersen, Thorsted; Maren Thomsen, Tarm; Kirstine Serup, Studsgård og Agnethe Maagaard, Bonnet.

Udvalget samledes 1 gang om året, meget er forandret siden.

Margrethe Brokholm blev valgt som den første formand. Derefter hed formanden Dorthea Sand fra Snejbjerg. Efter hende kom Dagmar Sig Steffensen, Naur. Så fulgte Karen Knudsen, Måbjerg og derefter Asta Nykjær, Timring.

Anna Søndergård virkede som konsulent til 1944, men derefter kom en sløj tid, da man ikke fik ansat en ny fast konsulent før i 1949. Den næste konsulent blev Tove (Pedersen) Mølbak, derefter Marie Ladekarl.

For 50 år siden var livet på landet et andet, end det vi kender i dag. Der var stort behov for rådgivning, ikke mindst for husmandsfamilierne, til en ny og bedre hverdag. Takket være vor dygtige konsulenter kan vi med stolthed sige: Der er nået meget.

Vi har jo konsulentens bidrag til, hvordan arbejdet er forløbet i årene, så jeg vil kun fremhæve nogle træk fra den tid, jeg var aktivt med.

Husholdningsudvalgsformanden og konsulenten kom ind i amtsbestyrelsen i 1961. I 1960 var udvalget til møde i Amtshusmands-

Husholdningsudvalgets bestyrelse ved 25-års jubilæet.

Fra Venstre: Konsulent Ketty Manggaard, Minna Jensen, amtsformand Asta Nykjær, Mathilde Nielsen.

Stående: Margrethe Jeppesen, Marie Emborg.

foreningen angående økonomien. Det blev vedtaget, at vi skulle yde 2 kroner til mændenes kasse, for at beholde vores konsulent. Det bevirkede, at hvor de ikke havde egen kasse, fik de det gennemført. Husholdningsudvalget var hos enkelte i amtsbestyrelsen en økonomisk »belastning«. Trods alt ville de jo heller ikke undvære os, så der var sammenhold.

Under krigen var vi klar over, at vi havde brug for meget mere viden med restriktioner og mangler på fødevarer. Tænk tilbage, hvad vore dygtige konsulenter hjalp os med; henkogning, syltning, bagning, husførelse, omforandring af boligen. Vi fik adgang til vore skoler, vi kom i demonstrationskøkkener, hvor vi kunne se det nye, efterhånden som det kom frem. Den nye tidsalder var kommet og er fortsat med ting, vi i vor vildeste fantasi ikke kunne forestille os, at vi kunne blive så afhængige af.

Under amtet var jo instruktionskurser, husmandsrejser, amtsgeneralforsamlinger, bestyrelsesmøder, husmoderdage – vore festdage. Der er vi vore højskoler stor tak skyldig. Tænk, vi har været samlet godt 1.000 koner fra Ringkøbing amt. – Det var meget sundt at komme hjemmefra, møde hinanden, drøfte problemerne, få en pigesnak. Vi er jo ikke så forskellige, som vi går og tror. Vi er som en stor familie, når vi er sammen.

Vi, der nu er de ældre, ser tilbage på et halvt århundrede som medlem af Husmandsforeningen og Husholdningsudvalget med taknemmelighed og glæde, og håber, at der stadig er nogle, som vil og kan føre arbejdet videre. Tiderne har forandret sig, men vort motto er det samme – faglig, kulturel og social. Emner som stadig glæder os alle til gavn for de enkelte hjem og samfund.

Det skal være mit jubilæumsønske.

Husmandsbrug fra 1960.

Husholdningsarbejdet begyndte så småt

Af DAGMAR SIG STEFFENSEN, formand for
husholdningsudvalget 1950–1956

Vi har i dag et velfungerende husholdningsarbejde, både lokalt og på kreds- og amtsplan, men sådan har det ikke altid været, det begyndte meget småt.

Det var altid skik, at konerne var med til husmændenes møder, da det jo var af lige så stor interesse for konerne at følge med og lære, hvordan man dyrker jorden, hvordan man fodrer kreaturerne, hvordan man fodrer grisene, så de ikke får støvsyge, og så at de på kortest mulig tid kan blive færdig til slagteriet.

Det var hyggelige møder. For det meste fandt de sted i hjemmene, der blev serveret kaffe, det var billigt! Ingen udgifter til lokale eller andet. Der blev også sunget af højskolesangbogen.

Så kom den tid, da konerne kom til at tænke på, om det ikke var en god ide, at de også fik noget at vide om, hvad der var den rette kost til børn, ja, til alle. Vi begyndte så at snakke om noget for os selv – det var begyndt andre steder, med konsulent m.m. Det kunne vi ikke få råd til, men et lille udvalg på tre koner blev valgt til at varetage husholdningsarbejdet under Husmandsforeningen.

Penge havde vi ingen af. Tre koner blev valgt til bestyrelsen, formanden og to andre. Der blev holdt bestyrelsesmøder i hjemmene, hvor vi så talte om, hvad vi kunne lave til gavn for vore koner. Det skal siges, at interessen den første tid var meget lille.

Interessen kom efterhånden, der blev holdt mad-demonstrationer, det lod til i høj grad at have konernes interesse. Vi havde ingen konsulent, men lånte engang imellem en fra Landboforeningen.

*Dagmar Sig Steffensen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1950–1956*

Sykursus var også det helt store. Der kunne sys tøj til hele familien for billige penge. Vi havde ikke fået vores husholdningsudvalg oprettet ret lang tid før verdenskrigen, men da fik vi brug for at lære at sy og sy om, også det at få noget godt og lækkert ud af de varer, vi kunne købe, alt blev jo næsten rationeret. Husholdningslærerinderne prøvede også på at lære os at bage brød af den mel, vi kunne få, og lave dessert på en anden måde. Det var ikke altid så let – men interessen var stor, der var altid fuldt hus og der var altid godt humør. Konerne kom cyklende eller gående. Under krigen kunne man jo ikke få cykeldæk, så det var tit kun reb eller andet, som var cykeldæk, men dog var der altid fuldt hus.

Sykursus og mad-demonstrationer blev holdt i skolerne.

Når det var mad det gjaldt, kom lærerinden i hjemmet hos formanden, hvor der i forvejen var købt de varer, der skulle bruges. Alt blev helt eller halvt tillavet – så skulle det altsammen på en arbejdsfjedervogn køres til skolen, hvor konerne så kom om eftermiddagen. Der blev lagt en bordplade på et par bukke, og der blev alle varerne anbragt. Noget af det skulle laves færdig på et komfur; det komfur stod i lærerens bryggers og var et rustent gammelt skrummel. Man måtte fra skolestuen over gården for at bruge det komfur. Den, der hjalp, fik ikke meget lært, da hendes arbejde mest bestod i at gå i pendulfart fra bryggers til skolestue.

Tiden gik, vi fik vor egen forening og bestyrelse. Vi blev et husholdningsudvalg, fik vor eget kontingent, meget lille men dog en hjælp.

Efter krigen fik vi også egen konsulent, det blev Tove Mølbak. Vi blev meget glade for hende. Vi fik andre efter hende, men fælles for dem alle var, at vi var glade for dem, de var vore venner, der kom ind i vore hjem, og vi kunne bede om råd for mange ting.

Jeg syntes lige vi skal have historien om, hvordan det kan gå, når man har lavet alt i hjemmet, der skal bruges under demonstrationen.

Gryder, krukker, fade, skåle m.m. var stuvet i vognen (en arbejdsfjedervogn), så det tog mindst muligt skade. Vi var færdige til at køre, en nabokone sad i agestolen, en ung karl som skulle køre, stod og så til. Pludselig fløj et stykke madpapir hen over hestene, som blev bange og styrtede afsted, konen på vognen skreg, og vi var skrækslagne. Ved indkørslen til gården var der to svære vejtræer, det var så heldigt, at hestene løb hver til en side af et af disse træer og stoppede så. Hvilken lettelse. Konen tog ingen skade, madden heller ikke, men vi havde alligevel forskrækkelsen siddende i kroppen hele eftermiddagen.

En anden gang skulle der demonstreres en trykkoger. Den blev fyldt, stod og snurrede på bordet. Pludselig lød der et knald – det var rødkålen der kogte – al kålen for op og sad som en sol på skolens loft. Alle i køkkenet for ud i gangen af skræk – der var ingen, som ville have en trykkoger.

Nu gik arbejdet godt ved hjælp af vore daglige konsulenter. Vi fik vore husmoderdage, det blev en stor succes. Et par år var 1.000 koner stævnet til husmoderdag og senere mange flere, et enkelt år 2.000. Vi havde dygtige talere. Jeg syntes næsten altid vi havde godt vejr, så mødet kunne holdes ude i det fri. Selvfølgelig skulle vi have kaffe. Vi havde allieret os med en bager i Grønbjerg. Han var så klog med at servere brød for os. Det var pakket til hver i en lille hvid kartonæske, de kunne så stables på et bord, vi kunne gå i en række og tage hver en æske, få vor medbragte kop fyldt, derefter lejre os i græsset – det var hyggeligt. Om aftenen opførtes et

amatørskuespil af amatørskuespillere. Husmoderdagene holdtes på vore skoler rundt i amtet, på dem alle fik vi en meget god modtagelse, hvad vi var meget taknemmelige for.

Efterhånden fik vi også teoretiske dage, de blev også afholdt i hjemmene. Der var ikke penge til ret meget, men på den måde skulle der jo ikke bruges mange penge.

Vi havde forskellige talere, alsidige, somme tider med lysbilleder.

Der kunne søges om tilskud til kursus under kursusudvalget, hvad vi benyttede os af.

Man kunne ikke få alting efter krigen. Der var stor mangel på alt, men det var det samme for alle. Vi havde det godt med hinanden. Vi kendte ikke de mange luksusting, som i dag er en selvfølge og en stor lettelse.

Vi levede også i lykkelig uvidenhed om bakterier, kalorier, forurening m.m. Jeg mener ikke, at vi var mere syge dengang, maden vi spiste var for det meste hjemmelavet, måske mere sundt. Tiden var også anderledes. Vi arbejdede hårdere, men kvinderne var hjemme, de hjalp meget ude, men var altid hjemme, så et hjem var et sted, hvor børnene havde både en far og mor, et trygt sted at være.

Kvinderne i dag har det sværere end vi havde det. De har så at sige en dobbelt arbejdsdag, og børnene passes af fremmede. Jeg synes, at vore børn havde gode hjem dengang, og jeg synes også, at der var større arbejdsglæde. Det var vel også fordi vi arbejdede sammen for at forbedre vore kår, vi kom hinanden ved og glædede os sammen over freden over vore dejlige husmandshjem, over vore børn og over den frie tilværelse på landet. Et tilfreds sind er mere værd end en høj levestandard.

Hvordan i dag med vore hjem?

Hjem bliver lagt ned, lagt sammen m.m. Der er så meget, som gør ondt ved tanken om, hvordan det var engang. Kan vi gøre noget?

Husholdningskonsulenten kommer på centrene

Af BETTY GREGERSEN, formand for Husholdningsudvalget
1979–1986

Når jeg tænker tilbage på de år, hvor jeg var med i Amthusholdningsudvalgets arbejde, husker jeg ivrige diskussioner om strukturplaner, finansieringsreformer, tilskud og lignende.

Heldigvis for landbruget er mange af de ideer, Husmandsforeningen har haft på de områder, bragt til udførelse.

Indsatsen for at hjælpe vore medlemmer med råd og vejledning blev i de år kraftig opbygget. Vi var glade for i Husholdningsudvalget, at husholdningskonsulenten blev knyttet til de forskellige konsulentcentre i amtet med fast mødetider og med fast kontor på Måbjerg Landbrugscenter. Hun svævede ikke mere uden for den øvrige konsulentstab, men blev en naturlig del af den ekspertise,

*Betty Gregersen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1979–1986.*

vore medlemmer kan trække på til hjælp både ude og inde på et landbrug.

På husholdningsområdet var det de år, man virkelig begyndte at få øjnene op for, hvad kostens sammensætning betyder for den menneskelige sundhed. Oplysningsarbejdet var i høj grad for konsulenten centreret om kostens grundsammensætning, og også meget om den teknik i form af forskellige maskiner, der var kommet ind i vore køkkener.

Som foreningens kulturelle garanti har Husholdningsudvalget altid været aktiv. I 1982 begyndte vi i samarbejde med først Ribe amt og senere også Vejle »En dag på højskole«. Det er glædelig fortsat. Mange emner er blevet taget op til debat på de dage, og sangbogen er flittigt blevet benyttet.

Der er stadig meget brug for Husmandsforeningens og Husholdningsudvalgets arbejde. Jeg håber, man fortsat vil holde øjnene på foreningens idealer og fødderne på jorden.

Familieudvalg

Af KIRSTEN PEDERSEN, formand for Husholdningsudvalget
1986–1988

Som afgået formand vil jeg ønske alt godt for Husholdningsudvalget i jubilæumsåret og håber fortsat på godt arbejde fremover, samt at der stadig er god vind for vore husholdningskonsulenter, da de har været en del i søgelyset i disse sparetider.

I de forløbne år har navneforandring været på tale flere gange, blandt andet et navn som »Familieudvalg« har været foreslået, da ordet husholdning ofte fortolkes som noget, der har med mad at gøre. Men det dækker både det sociale, det boligmæssige og det økonomiske. Vi har prøvet på at få medlemmerne til at forstå dette ved at lægge et alsidigt program, både lokalt, kreds og amt.

Her i amtet kører det meste husholdningsarbejde på lokal plan. Men to dage er afholdt for hele amtet sammen med naboamter – det er vores husmoderdag i juni og vor højskoledag i november, hvor vi også så nogle få mænd og børn.

*Kirsten Pedersen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1986–1988.*

Husholdningsudvalget idag og fremover

Af BIRGIT BARSLUND, formand for Husholdningsudvalget
1988–

Fremtidsønsker:

Et gammelt ord siger: »Intet er så svært som at spå om fremtiden.« Det er så sandt som det er sagt, og gælder nok også for foreningslivet i vore Husmandsforeninger og Husholdningsudvalg.

Det er betegnende, netop i år, hvor vore foreninger har henholdsvis 75-års og 50-års jubilæum, er det 200 år siden, stavnsbåndet blev ophævet. Mange har vel ligesom lidt spottende sagt, at stavnsbåndet stadig fungerer, vel sagtens hentydet til den økonomisk hårdt trængte situation, som mange landmænd i dag befinder sig i. Jeg mener dog ikke, at disse to situationer kan sammenlignes, men givet er det da, at også mange i dag har det svært.

Mange ting er i dag i opbrud i landbruget, i familielivet. Ja, livet på landet, som det førhen kendtes i de små sogne, hvor skolen, købmanden eller brugsen, forsamlingshuset eller missionshuset, var steder, hvor folk mødtes, ja, i mange sogne er disse samlingssteder nedlagt. Jeg vil så kraftigt, som jeg kan, opfordre til, at man kæmper for at bevare dem, der, hvor de endnu findes. For ud fra disse steder er det foreningsliv, som vi kender, opstået, og derfra fungerer det stadig væk.

Familielivet på landet, som mange af os husker fra vores egen barndom, hvor både far og mor hver dag var hjemme og hjalp hinanden med at udføre det daglige arbejde, og dagens lyspunkt var, når postbudet eller mælkekusken kom, ja, det findes næsten ingen steder mere. På de mindre brug, og mange steder også på de større, tager en af forældrene, måske dem begge, afsted på arbejde uden

*Birgit Barslund, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1988-*

for hjemmet hver morgen, og de tager så børnene med og afleverer dem i en børnehave eller hos dagplejemor og henter dem igen ved arbejdstids ophør, og derefter skal forældrene så først i gang med de forskellige gøremål i hjemmet. Så er det nok svært at have tid og lyst til at deltage i foreningsarbejde om aftenen. Men når børnene så bliver større og kommer i skole, er det ligesom forældrene også bedre kan komme afsted om aftenen og deltage i forskellige aktiviteter. Da er det om, at der stadig er nogen, der kan og vil holde gang i vore foreninger, for det er en kulturel livsform, som vi nødigt skal miste.

Der har vi haft vore højskoledage, husmoderdage, faglige møder og kurser, vi har mødt mennesker fra andre egne af landet, vi har hørt foredrag og sunget vore gamle fædrelandssange, der har vi fået en ballast til at styrke os med, når vi igen stod med hverdagens problemer.

Men det kræver kampgejst, og det kræver optimisme og gå-på-mod. Det kræver også, at ville gøre noget for andre og være udadvendt og ikke bare at ville arbejde indenfor vore egne fire vægge. Men man får også selv en gevinst ved dette foreningsarbejde. Ikke økonomisk, men det skal helst heller ikke blive sådan, at alting skal regnes ud i penge, men også i oplevelser.

*Naur-Sir Husholdningsforening: Hobby- og interesseudstilling, september 1987.
Henny Olesen indvier Pia i spindekunsten.*

Med hensyn til det faglige i Husholdningsudvalgene er vore konsulenter dygtige til at komme med nye tilbud, der er aktuelle i tiden, men det bliver stadig sværere at vække interesse hos folk.

Det største emne for tiden er jo nok »Sundhed frem til år 2000«, men også mange andre emner er aktuelle. I tilbudslisten for 1988-89 er bl.a. følgende tilbud: »Åbent Hus«, som er meget moderne i vor tid, og »Mad for den travle familie«, da alle jo som bekendt har meget travlt i dag. Der er oplysning om »Mikrobiologi, hygiejne og madvarer«. Endvidere et emne, der hedder »Fra jord til bord«, da mange i dag har så lidt kendskab til landbruget, at de ikke aner, hvilke processer vore fødevarer gennemgår, før de bliver sat på bordet og hvilke forhold, der spiller ind for at vi får nogle gode, sunde produkter.

Men et stort emne i dag er også vore sociale forhold, det kan gælde både ældre og yngre. Mange ældre føler sig meget ensomme,

da de yngre er meget optaget, og mange unge får ingen oplæring i, hvad der er god sundhed og økonomi, og hvad der i øvrigt skal til for at få et hjem til at fungere. Så der er opgaver nok at tage fat på, blot vi ikke er bange for at prøve nye ideer.

Med disse ord vil jeg slutte med at ønske en god fremtid for vore foreninger ved at sige:

»Var livet en dans på roser, mon alt da var bedre nu,
hvis ej der var noget at kæmpe for, hvad var da vel jeg og du.
Kamp må der til, skal livet gro, ej kamp blot for dagligt brød,
men kamp for frihed og tro, thi evig stilstand er død.«

Første konsulent efter krigen

Af TOVE MØLBAK, Husholdningskonsulent 1949–1953

Det var et taknemmeligt arbejde at starte som konsulent for Ringkøbing amts samvirkende Husholdningsudvalg. Besættelsestidens utrygge år med rationeringens begrænsede virkninger var medvirkende til, at man i 5 år ingen konsulent havde haft, og Husholdningsudvalgene stod nu parat til at yde en indsats for at få startet et virksomt udvalgsarbejde for deres kvinder i amtet.

Min ansættelse er dateret til 5. april 1949.

Flere gange i vinterens løb havde jeg været udsendt til møder og kurser i Ringkøbing amts forskellige udvalg fra hovedkontorets samvirkende Husholdningsudvalg i Århus, der dengang blev dygtigt ledet af Lis Rasmussen.

Dorthea Sand, Snejbjerg, var udvalgsformand for kvinder i Ringkøbing amt, og hendes hjerte brændte varmt for Husmandsforeningens arbejde. Husholdningsudvalgene var valgt af mændene. Man arrangerede nu et fællesmøde, hvor kvinderne selv valgte deres amts- og kredsudvalg.

De første kvinder til Ringkøbing Amts sammenslutningsudvalg, der valgtes af kvinder, var:

Dagmar Steffensen, Naur (formand).

Margrethe Jespersen, Solbakken, Herborg (kasserer).

Karen Nygård, Kølkjær.

Marie Hyldgård, Ejsing, Vinderup.

Nora Pedersen, Thorsted, Tim.

Der blev afholdt demonstrationer og foredrag samt studiekredse for husmødrene. Overalt var der en enorm stor tilslutning.

Der var mødt 1.500 deltagere til vor første Husmoderdag på »Lægården« med foredrag af Anne Marie Nørvig og Fredslund Andersen. Skolens elever udstillede håndarbejder og spillede en scene

*Tove Mølbak, husholdningskonsulent
1949–1953.*

af »Jeppe på Bjerget«. At der var behov for disse samlingsdage, viste de næste års deltagerantal; på Brejninggård ungdomsskole mødte 2.000 deltagere.

8 husmødre var samme år på udviklingsrejse til Småbrukslagets Hustelkvinder i Norge – noget ganske nyt, at husmandskoner rejste ud alene. De arbejdede i allerhøjeste grad med og gav deres ønsker og meninger til kende.

Der kom en vældig opblomstring af kurser i kjolesyning og håndarbejder. Disse var tilskudsberettigede og lededes af faglærere. Ligeledes afholdtes der kursus i husholdning for unge piger under aftenskoleloven. En del af dem blev afholdt i hjemmene, da der ofte ikke var lokaler. Jo, der var behov for at dygtiggøre sig – behov for at deltage i et fællesarbejde.

Det var småt med penge overalt i udvalgene, men det store mødetal gav gode penge og gode muligheder for Husholdningsudvalgene. Forholdene, hvorunder der arbejdedes, var primitive – ofte blev demonstrationerne afholdt i forsamlingshuse, hvor gryder, pletter og pander måtte medbringes, eventuelt i kurve eller kasser på en cykel. Tit var vejene meget dårlige, men der blev arbejdet med, ingen skånede sig og humøret var der intet i vejen med, selv om komfuret røg, så tårene trillede.

Studiekredsene blomstrede: »Hvad sker der i sogne- og byråd«, »Kvinder og hjem« m.m. Man ønskede at give sine meninger tilkende. Der var en stor og alsidig interesse for alt, hvad der skete i de små hjem, og for børn og unges uddannelser. Planteavlsudstillinger vidnede om børnenes gode resultater.

Ved at deltage i møder og kurser for at dygtiggøre sig, tilførte husmandskonerne en mere alsidig interesse for hjemmene. Det gav social frihed og menneskelig åndelig udvikling. Jeg beundrede mange gange deres »gå på mod« og »villen«. Man var gift med mandens arbejde, og ofte kneb det kvinderne at få fri – så de kunne gøre sig på »tinge«.

Efter krigen blev en opbygningens tid, den stillede krav til både mand og kone – krav om at fylde en plads efter bedste evne. Gårdens drift og regnskab var ikke alene mandens ansvar.

Den rige opblomstring indenfor arbejdet i Husholdningsudvalgene skyldes ikke mindst de mange gæve husmandskoner, der tog et tag for at få et godt arbejde sat i gang – og de får mine varmeste tanker, når en lykønskning hermed sendes.

Rationalisering og effektivitet

Af MARIE VESTERGAARD, (Ladekarl),
husholdningskonsulent 1953–1957

Mine år som konsulent for husholdningsudvalget i Ringkøbing amt står nu – mere end 30 år efter – i et lyserødt skær.

Det var udviklende og lærerige år, hvor der var en god interesse for husholdningsarbejdet, og år hvor der skete en utrolig masse.

Vi var på daværende tidspunkt kommet så meget på afstand af krigsårene, hvor ressourcerne havde været sparsomme, at udviklingen begyndte at gå hurtigt. Nye tekstiler og kunststoffer holdt for alvor deres indtog. Indenfor køling og fryseområder skete der også meget. Der kom afprøvede håndredskaber og nye køkkenmaskiner på markedet, og der blev økonomiske muligheder for at få gamle

*Maria Vestergaard, husholdningskonsulent
1953–1957.*

køkkener moderniseret. Rationalisering og effektivitet var slagord, der kom på mode, (senere blev det dog værre).

Vi havde den store stuehusundersøgelse, der søgte at kaste lys over husmoderens arbejdsplads, og det var også i den periode, der over det ganske land holdtes husholdningsudstillinger under mottoet:

»Hus og hjem at magte – lær på det at agte«.

Der blev ført husholdningsredskaber og lavet kostundersøgelser, og der blev ikke at forglemme holdt maddemonstrationer. Studiekredse både i faglige og i mere socialt betonedede emner var også en del af hverdagen. Det var før specialiseringens tid, så med ungdommens mod gik man i gang med alle emner – og noget lykkedes nok bedre end andet.

Men tilbage i erindringen er glæden over i en periode at have arbejdet og levet blandt positive og fremsynede husmandskoner i Ringkøbing amt.

Tak for det!

Hjertelig tillykke med jubilæet.

Mange minder fra de fire år som husholdningskonsulent

Af MARIA PILGAARD, husholdningskonsulent 1957–1961

Når jeg i anledning af jubilæet i Ringkøbing amts Husmandsforeninger tænker tilbage på de 4 år, jeg var husholdningskonsulent der – ja så dukker mange minder op.

Det var i foråret 1957 jeg – under hånden – fik at vide, at der skulle skiftes konsulent i Ringkøbing amt. Mine forældre ville gerne have mig til Jylland, efter at jeg i 7 år havde haft mit arbejde på Fyn. Jeg skrev en ansøgning og blev indkaldt til møde først på sommeren. Bestyrelsen og husholdningsudvalget var samlet på Højskolehjemmet i Holstebro – og det blev for mig et uforglemmeligt møde. Jeg må indrømme, at jeg forstod absolut ikke alt, hvad der blev sagt. Det kunne knibe med formanden, Johs. Pedersen, No, men helt specielt med Mads Sig Steffensen fra Naur, der var formand for Hjerm–Ginding kredsforening. Formand for husholdningsudvalget var Karen Knudsen, Måbjerg og damerne var i det hele taget meget lettere at forstå end mændene. Vi fik aftalt, at jeg skulle have 1.000 kr. om måneden i løn, 32 øre pr kørt km. for foreningen, kontorudgifter og telefon efter regning og der skulle afregnes med kasseren i hver måned. Jeg var meget heldig med et sted at bo, idet jeg kunne overtage min forgænger – Marie Ladekarls lejlighed og garage – og jeg blev boende der fra oktober 1957 til september 1961. Efter installeringen skulle jeg i gang med kreds-møderne, så vinterens arbejde kunne planlægges. Tydeligst husker jeg et møde i Skjern, hvor en ung formand stod udenfor hotellet og bød mig velkommen – med navns nævnelse. Jeg var overrasket. Stod det da virkelig på mig, at jeg var ny på stedet eller hvad. Joh, det var Betty Gregersen, der jo er fynbo og kendte mig fra et møde

*Maria Pilgaard, husholdningskonsulent
1957–1961.*

på Fyn. Det var meget hyggeligt og det blev et vendskab og samarbejde, der strakte sig over knap 30 år.

Efter kredsmøderne kom udstillingen i Ulfborg-Hind herred. Den blev holdt på Højskolehjemmet i Ringkøbing og da vi, efter en travl eftermiddag med opstilling af udstillingen, skulle have noget at spise, ja da foreslog formanden, Adolf Sørensen fra Hover, at vi skulle have lidt at drikke – og det blev en kande mælk. Det var prima, men jeg havde ikke været ude for det på Fyn.

Den første demonstration holdt jeg i skolekøkkenet i Vind og jeg undrede mig meget over, at deltagerne slet ikke sagde noget. Jeg kunne slet ikke få dem trukket op og spekulerede meget over det, da jeg ud på aftenen kørte hjem. Jeg vurderede virkelig mit arbejde. Jeg havde ikke tidligere haft denne vanskelighed og kom til det resultat, at der måtte være stor forskel på vestjysk og fynsk mentalitet. Nej, fakta er, at vestjyder ikke overgiver sig sådan lige med det samme. De ser deres folk an, og hvis man falder til der, er de meget trofaste.

Jeg var ude for et kørselsuheld, da jeg havde været i Ringkøbing amt 1/2 år og fik på sygehuset besøg af folk, jeg slet ikke kendte, men de vidste, deres konsulent lå på sygehuset, og så skulle hun da også have besøg. Jeg måtte flere gange spørge, hvem de var og hvor de kom fra. Det var en stor oplevelse for mig.

Knap så rart var det, da et bestyrelsesmedlem foreslog, at jeg skulle kvitte min løn, mens jeg var syg. Det var måske et udslag af vestjysk lune.

Tiden fra september til april var meget travl. Der var ofte 2 kurser på samme dag, men det var en fordel, hvis det var 2 forskellige emner, der skulle behandles. Jeg har flere gange været ude for samme emne og så har jeg haft på fornemmelsen af lige at have sagt det samme.

Emner – ja lad mig nævne »Tøjrensning, presning og skjorte-strygning« – »Sild på mange måder« – »Æbleretter« – »Enkle arbejdsmetoder – nye redskaber« – og hvis det kneb med tilslutningen kunne en bagedemonstration trække flere til. De vestjyske kaffeborde var meget store – også på en kursusdag i et privat hjem – og det drøftede vi mange gange blandt andet i forbindelse med emnet »Hjemmets økonomi«. Men hvem havde mod til at være foregangsmand og skære ned på det dyre og kalorierige kaffebord. Og de var virkelig dygtige til at bage. Det var jo lettest at have demonstrationerne i skolekøkkenerne, hvor sådanne fandtes, men hvor har jeg i private hjem fået megen hjælp af mand og børn, når vand til rengøring af grønsager m. m. skulle bæres både ind og ud. En dag fik jeg da også at vide, at jeg behøvede da ikke ligefrem at frådse med vandet. En uge før en demonstration fik formanden en fortegnelse over, hvad der skulle bruges af madvarer og som regel kom udvalgsmedlemmerne med det hele rengjort en halv time før demonstrationen skulle begynde. Småredskaber havde jeg med, men ikke færdige eller næsten færdige retter. Alt blev lavet på stedet. Og ingen mukkede.

Antallet af husholdningsregnskaber voksede pænt i Ringkøbing amt i de år. I 1957 var der 5 regnskaber og i 1960 var vi oppe på 12. Det skyldtes vist, at Jydske Husmandsforeninger fik oprettet demonstrationsbrug, hvor vi opfordrede husmødrene til at føre husholdningsregnskab. Regnskaberne blev tilset 4 gange om året og det var virkelig rart derigennem at lære familierne at kende. I 1960 blev der foretaget 3 kostundersøgelser, der viste et pænt resultat m.h.t. specialnæringsstoffer, men med for mange kalorier. Jeg hu-

Kursus i Naur 1960, afholdt privat, hvor husholdningskonsulent Maria Pilgaard underviser.

sker specielt en familie, hvor man gik med til slavisk at følge en måneds madplan fra Statens Husholdningsråd. Jeg komplementerede manden for helt at kunne gå med på ideen, med det var der ingen grund til. Går man ind for et forsøg, ja, så er der ingen vej udenom. Jeg tænker på hans indstilling, når jeg ind imellem ser hans navn på tryk.

Husmoderdagene var festdage. Ølgod, Brejninggaard, Jebjerg og Staby med 600-800 deltagere. Grønbjergbageren sørgede for at kaffe og brødet var i portionspakker. Og så blev der lyttet til gode foredrag og om aftenen var der underholdning, som regel med skolens elever.

Nogle af kredsene arrangerede udflugter. Når jeg af og til bliver rigtig våd af regn – ikke blot på frakken – mindes jeg en tur til Venø i åben båd med Haderupkredsen. Regnen sivede ind ved knaphullerne. Da var vi våde til skindet. Men fest var der over ar-

bejdet. Sangbogen blev flittigt brugt. En halv time med sang efter et kursus var ikke ualmindeligt og det var dejligt at synge sammen. Asta Nykjær var vældig god til at komme med forslag, selv om hun ikke selv kunne synge.

1. september 1961 overtog jeg stillingen som husholdningskonsulent i Jydske Husmandsforeninger, men der gik lang tid, før jeg ikke mærkede et sug – en længsel – når jeg så et skilt med så og så mange km til Holstebro. At jeg de følgende 25 år har haft mere preferiske forbindelser med Ringkøbing amts Husmandsforeninger har kun været en glæde.

Tak for de 4 dejlige år – og tillykke med jubilæet.

Tillykke med jubilæet!

Af KETTY MANGAARD, husholdningskonsulent 1961–1973

Da jeg blev ringet op og bedt om at skrive lidt til jubilæumsskriftet, gik tankerne tilbage til sommeren 1961. I »Husholdningslæreren« søgte man en husholdningskonsulent til Ringkøbing amts samvirkende Husmandsforeningers Husholdningsudvalg.

En tur til Timring, en god snak med Asta Nykjær og Maria Pilgaard om hvad man forventede af konsulenten, en kop kaffe, lidt tøven, og så sagde Asta Nykjær: »Ska' vi så ikke være enige om, at du siger ja!«. Det gjorde jeg, og det blev til tolv dejlige år, hvor jeg arbejdede med utrolig mange ting, kom meget omkring og lærte mange dejlige mennesker at kende. Mens jeg var i USA i 1968-69, blev arbejdet passet meget fint af Christa Jørgensen, nu Borg.

Mit første møde med hele amtsbestyrelsen husker jeg også. Det var på Afholdshotellet i Holstebro, og da jeg på vej mod indgangen så op, gemte flere mænd med Johs. Pedersen i spidsen sig bag gardinerne. Mødet gik godt, og gennem hele min konsulenttid havde jeg altid god hjælp og opbakning af hele bestyrelsen.

Arbejdet bestod jo også dengang af planlægning, møder, demonstrationer, hjemmebesøg med køkkenindretning, regnskaber, kostundersøgelser og meget mere.

Møderne foregik tit i private hjem, og med min elendige orienteringssans måtte jeg altid have en god beskrivelse af vejen. »Du skal bare køre så langt, som der er asfalteret«, sagde Mathilde Nielsen i Haderup – og glemte at imens hun havde ligget på sygehuset var man kommet et par km længere med asfalten. Alle morede sig, da jeg endelig fandt frem. En anden gang, da jeg var »faret vild«, kom en bil med fem kvinder imod mig, og jeg skyndte at vende, fulgte efter, og kom rigtigt frem. En demonstration i en døråbning mellem to stuer kunne gode være lidt vanskelig, men med flere hjælpe-

*Ketty Manggaard, husholdningskonsulent
1961–1973.*

re mellem køkken og stue gik det nu altid godt. Det var den rene luksus, når vi fik lov til at være i et nyt skolekøkken, selvom det andet var meget hyggeligt.

Vi talte meget, vi konsulenter, når vi holdt demonstrationer. Det var naturligvis, fordi vi havde en masse, vi gerne ville give videre – men det var måske også lidt, fordi vi vidste, at hvis vi trak vejret lidt for længe, ville forsamlingen begynde at snakke, og det skulle helst vente til kaffebordet. Og kaffebordet var, som Bodil Kock engang sagde, meget centralt ved et møde. Kaffen kunne få en stille forsamling i snak og få alle med. Mon Elly Nielsen husker en diskussionsaften engang i kredsen, hvor man slet ikke kunne komme igang. Kaffen kom på bordet en time før tiden, og så kom der gang i diskussionen, så vi næsten ikke kunne stoppe, da der skulle lukkes.

Juledemonstrationerne var et kapitel for sig selv. Unødvendige syntes mange. Det er nu ikke helt rigtigt, for de var med til at samle. Børnene fik tit lov til at være med, og man fik måske skabt interesse for foreningen hos nogle, som ellers ikke kom. Og så skal man da heller ikke glemme, at det var festligt, og det skal der nu også være tid til.

Af andre arrangementer kan nævnes familieaftenerne, hvor jeg viste lysbilleder og fortalte, og hvor der var god tid til samvær med hele familien. Der blev brugt mange timer på at forberede og gøre alt klar til en sådan aften, af alle de mange frivillige hjælpere. Det er forøvrigt noget jeg har tænkt på mange gange, i dag, hvor alt skal betales, og overtid mere end dobbelt. Hvor var der dog mange, der brugte timer på at gøre et stykke arbejde for at få tingene til at fungere så billigt som muligt og så godt og festligt som muligt.

Når man tilrettelagde møder rundt om i udvalgene, prøvede man altid at lægge eftermiddags- og aftenmøder så nær som muligt for at spare tid og kørsel. I tiden mellem to møder blev jeg altid inviteret med hjem til en i bestyrelsen, fik aftensmad med og samtidig en snak med hele familien, og det betød jo også, at man lærte mange at kende på en anden måde end ved møderne. Og samtidig forsøgte man at lære »byboen«, som jeg jo er, lidt om landbrug, så jeg ikke dummede mig alt for meget, når jeg kom rundt og blev spurgt ud om. f.eks. hvordan roerne stod nordpå.

Også når jeg kørte rundt med regnskaber og kostundersøgelse, var hele familien interesseret. Man fik en snak med børnene, og fik dem interesseret i at se på kosttavlen og lære lidt om, hvad de havde godt af at spise, og de syntes, det var spændende, når der kom besøg. Jeg husker endnu den lille pige, der gik mig i møde for at vise mig sine nye røde sko.

Det er ikke altid let med det samme at se resultater af sit arbejde. Men ved indretning af køkkenet og badeværelse havde man glæden af at se resultatet. Det var meget spændende at indrette et køkken, så det fungerede godt, og der skulle mange diskussioner og tegninger til, før man gik igang. I flere tilfælde drejede det sig om hele stuehuset, og det skulle tit gøres af familien selv og for næsten ingen penge. Desto større var glæden, når det var færdigt, med værelser til børnene på loftet og en trappe i stedet for den gamle stige.

Samarbejdet med Landboforeningernes Husholdningsforening var fint mange steder, blandt andet i forbindelse med dyrskuerne og kvindernes telt. Var to konsulenter involveret, skulle man altid

passe på at være enige og ikke rette, hvad den anden evt. havde sagt. Det afstedkom en pudsighed i Holstebro, som vi morede os over længe. Vi havde købt eengangsservice for første gang. Da jeg så, at man stod og vaskede alt bestikket af, lod jeg som ingenting, og tænkte, at det nok var Else Lohmann, der har sagt det. Da vi senere sad og ordnede regnskab, viste det sig, at hun havde tænkt på samme måde. Vi morede os – og fortsatte iøvrigt med at vaske af, når der var tid til det. I konsulentkredse blev vi beskyldt for også at vaske paptallerknerne af.

Det var små glimt fra min tid i Husmandsforeningerne.

Men jeg følte, at fornyelse var nødvendig, og derfor rejste jeg i 1973 til Kenya for at arbejde for FAO.

Efter hjemkomsten i 1976 underviste jeg flere somre på Hammerum Husholdningsskole – også efter at jeg traf Poul, min mand, og nu bor jeg på Amager, hvor jeg en kort periode har været ansat i Statens Husholdningsråd.

Ellers nyder jeg familiens yngste. Jeg er skam blevet Bedstemor til Pouls seks børnebørn, som alle bor lige i nærheden og kommer tit. Så nu er det dem, jeg underviser i at lave »verdens bedste brød«, Pizza, Lasagne eller andet spændende.

Og fra en travl forhenværende husholdningskonsulent skal lyde en tak for 12 dejlige år. Med ønsket om, at husholdningsarbejdet stadig vil være til gavn, sender jeg mange hilsner til jer, der var med dengang, og til jer, der har overtaget arbejdet.

5 år som husholdningskonsulent i Ringkøbing amt

Af METTE NIELSEN, husholdningskonsulent 1973–1978

Den 1. november 1973 startede jeg som 22-årig nyuddannet husholdningslærer som husholdningskonsulent. Jeg var noget betænkelig ved at skulle igang med at give min nylig erhvervede viden fra mig, idet jeg vidste, at det var svært at lære erfarne husmødre noget. Jeg er opvokset på landet i en søskendeflok på 6, familien omfattede desuden et par karle og en pige, så jeg vidste jo godt at husmødre på landet vidste en hel del om det at holde hus – (husholdning).

– Men Asta Nykjær – »min« formand og gode trofæ i mine ufor-glemmelige konsulentår – formåede altid at sætte tingene i deres rette perspektiv. »Vi kan altid forny os – se tingene på en anden måde – ja lære noget nyt af hinanden«, sagde hun, og det må jeg jo sige at hun har ret i.

Jeg startede jobbet med noget så taknemmeligt som at holde Juledemonstrationer rundt i kredsene i amtet. Jeg blegnede dog et enkelt sted – nemlig i Herning Kredsforening, hvor der var dækket op til over 100 mennesker – og dem forventede man at lille jeg skulle holde i ave en hel aften. Godt jeg ikke i forvejen vidste at der kunne komme så mange, men det gjorde der – de ville jo se den nye konsulent.

Det meste af arbejdstiden blev brugt i de enkelte lokalforeninger, med forskellige faglige emner, lige fra: »Farsretter« til »Arbejdsfordelingen i hjemmet«. Noget af det der var med til at gøre konsulentårene så spændende som de var, var netop den nære kon-

*Mette Nielsen, husholdningskonsulent
1973–1978.*

takt til medlemmerne. Vi fik mangen en god snak, sådan en aften, både af faglig art, så som »Skal vi stege i smør eller margarine?« såvel som mere almene interesseløst spørgsmål så som »Hvor skal du hen i din sommerferie i år?«.

Ikke alt var imidlertid arbejde, ihvertfald betragtede jeg det ikke som sådan. Jeg var inviteret til en del afslutninger af lokalforeningernes årskurser, jubilæumsfester, udflugter osv. Alle vegne mødte man en glæde over at se gamle bekendte og diskutere det vel nok vigtigste arbejde på denne jord – husholdning.

I mit nuværende arbejde som forstander på Sorø Husholdningsskole – Skolen for Sundhed og Trivsel – må jeg stadig erkende vigtigheden af begrebet – husholdning. Alle får brug for det, hvad enten de ønsker det eller ej. – Og ikke alle er så heldige at være husmandskone – for de kan jo en hel del uden at have været på husholdningsskole.

Det fremtidige husholdningsfaglige arbejde

Af KIRSTI EIKRE STORINGGAARD,
husholdningskonsulent 1979–

Hvordan ser så fremtiden ud for det husholdningsfaglige arbejde?

Selv uden en krystalkugle, kan man have nogle tanker om fremtiden. Fremover vil der også være behov for det husholdningsfaglige arbejde. Men at arbejdet vil ændre sig, som det også har gjort i løbet af de snart ti år, som jeg har været ansat. De traditionelle maddemonstrationer er næsten en saga blot. Nu er det deltagerne selv, der laver retterne. Mad og maddemonstrationer står for mange som noget negativt. Men det er da uhyre vigtigt at vi får det rigtige at spise. Tænk på at kroppen har en meget mere kompliceret motor end en bil. Det er utroligt, at vi sørger for den rette benzin til bilen, men hvad vi selv bruger som drivstof er vi ligeglade med, bare det smager godt. Det samme gør sig gældende for landmændene. Her passer de meget på hvad dyrene får at spise, men hvad med dem selv? Forurening af miljøet kan også skabe de helt store overskrifter, men den største forurening, vi får, er det vi putter i munden. Skal vi opfylde WHO's formål »Sundhed for alle i år 2000« skulle det helst ikke være fedt, sukker og alkohol vi skulle leve af til den tid, som statistikken siger. Helt så galt går det nok ikke. Men der er ingen tvivl om at rigtig kost kan være med til at forebygge sygdomme senere i tilværelsen. Det er ved at være bevist at vore spisevaner hænger sammen med vort helbred. Vore civilisationssygdomme kræft og hjerte- karsygdomme kan i mange tilfælde have noget med vore spisevaner at gøre.

Vore spisevaner er svære at lave om. Tit gør vi det forkert med småbørn, vi lokker med usund mad mod at de spiser noget af det

Kirsti Eikre Storinggaard, husholdningskonsulent 1979–

sunde. Samtidig er der en tendens til at stå med løftet pegefinger i ernæringsoplysningen. Skal spisevanerne drejes i lidt rigtigere baner, skal der mere motivation til. Men det er ikke bare den fysiske sundhed vi skal have styr på, også den psykiske sundhed skal være i orden. Har et menneske det godt med sig selv, fungerer man godt med andre og også i familien. Derfor tror jeg at meget af det fremtidige konsulentarbejde vil gå over til individuel rådgivning, rådgivning i smågrupper. Nu er det også moderne at kalde disse små grupper ERFA-grupper (erfaringsudvekslingsgrupper), men de har altid eksisteret. Efterhånden er alt blevet så specialiseret, så menneskene snart kun er et nummer. Det har aldrig været så slemt indenfor husholdningsfaglige område, i de førnævnte ERFA-grupper bliver alle hurtig kendt med hinanden, og kan tilkendegive deres synspunkter.

Ved den individuelle rådgivning tror jeg at vi skal se en familie som en helhed, og vejlede hvad der er bedst for hele familien, og ikke kun det enkelte menneske. Tit oplever jeg i mit arbejde, at kommer man som udenforstående, og peger på en eller flere løsningsmodeller, kan familien som regel finde en løsning, uden at de får noget presset ned over hovedet. Det oplever man tit ved boligspørgsmål. Kan vi også hjælpe en familie med at få styr på pri-

vatøkonomien, hvis den er løbet løbsk, er det også godt, eller få pengene til at række længere. Her mener jeg »At stille tæring efter næring«: Om familien har et højt eller lavt privatforbrug skal vi ikke blande os i. Det er familien selv, der prioriterer, hvis de har råd til det. Det er nok desværre økonomien som i mange tilfælde giver familien problemer. Når familien har styr på økonomien, så vil også nogle andre problemer automatisk løses. Det er meget opslidende for en familie, at de ikke kan få økonomien til at hænge sammen. Et andet område hvor individuel rådgivning vil øge, er rationalisering på hjemmefronten. Det kræver faktisk gode ledere, for at koordinere alt derhjemme, og for at få tingene til at fungere. Det giver hverken, magt, prestige eller penge, at være en god leder derhjemme, så derfor bliver den slags nedprioriteret, selvom det er et vigtigt område. Et andet område som også vil være aktuelt fremover er: »Hvordan planlægge en tryk tilværelse, når erhvervsevnen aftager«, og »Ikke landbrug, og hvad så?« Her er det vigtigt meget tidlig at gøre opmærksom på ES-vejledningens eksistens. Landmænd og deres familier er ikke dem man finder på bistandskontorerne, når de har problemer. Derfor er det vigtig at husholdningskonsulenterne sammen med de andre fagkonsulenter både gør opmærksom på ES-rådgivningen, men også selv har tid til at lytte. Der burde nogle gange være lidt mere tid til at pleje den sociale side af sagen.

Rapporten Danske Husmandsforeninger frem mod år 2000, giver forslag til husholdningskonsulenterne skal hedde familiekonsulenter. Det tror jeg er en god ide, netop fordi uddannelsen som husholdningslærer dækker meget bredt. Den mandlige del af medlemsskaren har altid haft deres konsulenter at søge råd hos og vejledning hos. Ved at vi hedder familiekonsulenter tror jeg at hele familien nærmere kan benytte sig af vores vejledning. Så fremover vil der også være brug for os i Husmandsforeningen så længe foreningens formål skal opfyldes.

Det er en god forening at være ansat i. Jeg har lært utrolig meget, og er blevet kendt med mange, siden jeg blev ansat som nyuddannet i 1979.

Formænd for Amtshusholdningsudvalget gennem årene og i Jubilæumsåret

1938–1948	Margrethe Brokholm, Trabjerg
1948–1950	Dorthea Sand Jensen, Snejbjerg
1950–1956	Dagmar Sig Steffensen, Naur
1956–1960	Karen Knudsen, Måbjerg
1960–1979	Asta Nykjær, Timring
1979–1986	Betty Gregersen
1986–1988	Kirsten Pedersen
1988–	Birgit Barslund

*Margrethe Brokholm, amtsformand
for Husholdningsudvalget 1938–1948*

*Dorthea Sand Jensen, amtsformand
for Husholdningsudvalget 1948–1950*

*Dagmar Sig Steffensen, amtsformand
for Husholdningsudvalget 1950–1956*

*Karen Knudsen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1956–1960*

*Asta Nykjær, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1960–1979.*

*Betty Gregersen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1979–1986.*

*Kirsten Pedersen, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1986–1988.*

*Birgit Barslund, amtsformand for
Husholdningsudvalget 1988–*

Amtshusholdningsudvalget i jubilæumsåret

Bageste række fra venstre:

Krista Poulsen, Timring. Elly Nielsen, Feldborg. Birgit Barslund, Skibbild, amtsformand. Maja Skifter, Tvis, forretningsudvalg.

Forreste række fra venstre:

Kirsten Pedersen, Hemmet. Kirsti Eikre Storinggaard, Struer, husholdningskonsulent. Esther Thomsen, Staby.

Ikke tilstede: Rigmor Korsholm, Herborg, næstformand.

Husholdningskonsulenter

1949–1953	Tove Pedersen (Mølbak)
1953–1957	Marie Ladekarl (Vestergaard)
1957–1961	Maria Pilgaard
1961–1973	Ketty Mangaard
1973–1978	Mette Nielsen
1979–	Kirsti Eikre Storinggaard

Minder fra et livsarbejde i og for Husmandsforeningen

Af KNUD OLSEN, Borbjerg

Først lidt om min baggrund. Jeg er født 1919 i et husmandshjem i Højen mellem Vejle og Kolding som nr. 6 af 7 søskende. Mine forældre havde købt ejendommen, der var meget forsømt, i 1918. Der var 24 tdr. land. Ved overtagelsen var der 3 køer, 1 kvie og 2 gamle russerheste og en so, så der var ikke meget til indtægter.

De første minder jeg har om Husmandsforeningen går tilbage til midten af 20-erne. Jeg husker et bestyrelsesmøde i mit hjem, og samtidig skulle konerne lave julepynt. Det var en fast tradition, at Husmandsforeningen holdt jule-/nytårsfest 2. januar. Det var en festaften, som ikke mindst vi børn så frem til.

I 1920-erne var konsulent Albrechtsen ansat i Vejle amts Husmandsforening. Han startede bl. a. kvægbedømmelserne i de lokale foreninger. Efter valg af Husdyrbrugsudvalg kom det arbejde snart ind i faste rammer. Albrechtsen blev senere konsulent og sekretær for de Jydske Husmandsforeninger.

I 1928-29 ansattes Martin Nielsen som Albrechtsens afløser. Han var en mand med initiativ og masser af energi; han fik 4H-arbejdet sat i gang. Der deltog vi søskende til konfirmationsalderen og fik mulighed for at gå videre med forskelligt andet ungdomsarbejde. Da vi blev så gamle, at vore forældre mente det forsvarligt, blev vi hvert år mellem jul og nytår sendt ud for at sælge medlemskort til

medlemmerne. Aktive medlemmer skulle give 2 kr., ungdomsmedlemmer og passive slap med 1 kr. Vi havde på vores rute en gård-ejer, som af idealistiske grunde, og fordi han var sur på Landboforeningens ledelse, idet han mente, at denne diskriminerede husmændene, var passiv medlem. Når vi kom med kortet, fik vi 1 kr. for dette, men vi fik også 1 kr. til os selv. Desuden fik vi af Ane Johanne, hans kone, en pose med forskelligt godt, som vi skulle dele med dem derhjemme.

Da jeg i 1934 fyldte 15, blev jeg for gammel til at komme gratis med til jule- og høstfest, og jeg blev derfor medlem af ungdomsafdelingen og har siden været medlem af en Husmandsforening, lige gyldig hvor jeg har opholdt mig.

Efter et efterskoleophold vinteren 1936-37 fik jeg plads i Vestjylland, først i Strelluf og senere i Lem og Velling ved Ringkøbing. I disse år deltog jeg om vinteren i de landbrugsfaglige kurser, der blev holdt omkring i sognene. Disse var tilrettelagt af Landbo- og Husmandsforeningerne.

I 1942 blev jeg gift med Dagmar Graversen fra Lem. Vi var enige om at prøve at slå os ned på Vejle-egnen, men allerede efter kort tid var vi klar over, at vi skulle tilbage til Ringkøbing-egnen. Det varede alligevel 2 år, inden vi fik flyttet. Det blev til Lem, hvor jeg fik plads som fast daglejer hos en landmand, han var agronom. Det var hovedsagelig avl af kartofler til eksport, samt fremavl af havre og en del kløverfrø. Der var vi i 5 år. I 1946 var jeg blevet valgt til dommer for 4H-arbejdet i Lem Husmandsforening. Dette varede til vi i 1950 købte ejendom i Ølstrup. I 1952 blev jeg opfordret til at lede 4H arbejdet der, et job som var både interessant og gav en masse gode og morsomme oplevelser. Jeg husker et af de første år, jeg var med ude ved bedømmelse af børnenes arbejde. Vi kom et sted, hvor der var tilmeldt en dreng på 8-10 år. Han var ude at tjene, (Ja, det skulle vi byde dem i dag!) men han havde det nu meget godt. Vi kom ud i marken og så på roerne, som han havde passet. De var flotte, og vi spurgte om, hvordan han bar sig ad med at få dem til at stå så meget bedre end dem, som karlen havde passet. Det vidste han ikke, men vi fik dog hans husbond til at indrømme,

at når de såede salpeter, fik de en ekstra gang. Jeg tror stadig, at de fik to gange ekstra. Drengen var den nuværende energiminister.

I bestyrelsen.

I 1952 kom jeg i bestyrelsen for Ølstrup Husmandsforening, gik ud igen i 1954, og kom atter med i 1955. I 1956 blev jeg valgt til kasserer. Dette varede til vi i 1966 måtte forlade landbruget på grund af en rygskade. Fra tiden i bestyrelsen husker jeg en generalforsamling. Vi havde fået fat i Johs. Pedersen, No, til at orientere om arbejdet i ledelsens top. Men vi var kommet bagud økonomisk, og derfor var der et punkt på dagsordenen, der hed kontingentforhøjelse. Da jeg fik kassen, var der en gæld til den tidligere kasserer på 110 kr. så det var ikke særlig spændende at skulle overtage sådan et »bo«. Derfor foreslog bestyrelsen, at vi forhøjede kontingentet fra 4 til 5 kr. Dette gav en temmelig langvarig diskussion, indtil Johs. Pedersen endelig tog ordet og sagde: »Hør nu venner, hele kontingentet er vel knap en udsætterhøne.« Så blev der ro, og vi fik forhøjelsen.

Kvægbedømmelser.

Fra 1957 deltog vi i kvægbedømmelsen, først i Ulfborg-Hind Herreds Kredsforening, og fra 1962-64 i Ringkøbing Husmandsforening. I kredsforeningen var konkurrencen 1-årig, og blev foreslået af kredsens husdyrbrugsudvalg bestående af 3 medlemmer supleret af en af konsulenterne, enten Ammitzbøll eller Mads Hansen. Besætningen blev bedømt 2 gange. Den ene gang skulle de ses ude, desuden skulle der indsendes årsopgørelse fra kontrolforeningen, så snart denne var færdig, og ligeledes i amtets konkurrence var det jo selvfølgelig amtets husdyrbrugsudvalg + en af konsulenterne. Da vi i 1965 blev opfordret til at deltage i de Jydske Husmandsforeningers Kvægbedømmelse, var vi noget betænkelige. Der fordre-des lidt mere end på det mere lokale område. Det er jo altid sjovere at være i den bedste trediedel end i den ringeste. Vi tog

springet og blev ikke skuffede. Der krævedes bl.a., at kontrolassistenten skulle udtage prøver og veje mælken mindst hver anden gang, og 4 gange om året skulle han tage en ekstra prøve og sende til analyse i Århus. Desuden skulle vi indsende mejeritallene, f.eks. indvejet kg dagen før, selve dagen og dagen efter kontrolleringen. Jeg husker ikke længere, hvor mange deltagere vi var, men vi sluttede som nr. 1, ja, altså af dem der ingen præmie fik.

Husmandsrejser.

Alle, der har oplevet sine forældre komme hjem fra en 2-dages tur til en anden del af landet, ladet med nye indtryk og ideer, glemmer aldrig den glæde, der lyste ud af dem og den fortællertrang, de var besjælet af. Jeg tror, det langt overskygger, hvad der i dag opleves på en 14-dages tur til Spanien. Der blev på disse ture knyttet venskaber, som holdt i mange år og tit for livstid. Vi har selv været mellem de udvalgte, som fik lov til at deltage i sådan en rejse, desværre ikke sammen, der skulle jo være en hjemme hos ungerne og dyrene.

Min kone Dagmar var en gang med på en tur til egnen omkring den lille Vildmose. Der var altid indkvartering hos andre husmandsfamilier. Hun var da også blevet hentet af et par mennesker, der snakkede i munden på hinanden. Da de var kommet hjem og havde fået noget at spise, begyndte de at fortælle om en tur, de havde været med på i 1931 (dette foregik i 1956). Så siger den ene af dem: »Vi har da nogle billeder fra turen.« De blev fundet frem, og så siger konen: »Ja, vi var indkvarteret hos den lokale formand, som også ledede rundvisningen på egnen, og om morgenen før vi skulle videre, blev vi samlet i skolens have, hvor læreren holdt en kort andagt, ja, se nu, her er vi samlet alle deltagere og vore værter, og alle skolebørnene var der også, se, der sidder en pige og en dreng, det var formandens børn.« Så afbrød Dagmar talestrømmen og sagde: »Ja, jeg kan se, at drengen, du viser mig, er ham, som jeg har delt avis med siden 1942!« En ekstra oplevelse og et mærkeligt sammentræf.

Bageste række fra venstre:

H. L. Andersen, Holsted. J. B. Jensen, Engholm, Thim. R. Hansen, Knudsbøl, Kolding. S. Nielsen, Grønbjerg. J. Rasmussen, Hammerum. J. Kølback, Trælund, Herning. M. Madsen, Tjørning, Herning. N. Spangsberg, Forum, Guldager. M. Nielsen, Vrannerup, Ejstrup. H. Hermansen, Ansager, Mølby. M. Madsen, Hadsager, Holstebro.

Midterste række fra venstre:

N. M. Kallesen, Nordby, Fanø. P. Pedersen, »Kjærhus«, Spjald. A. Andreasen, Knudsbøl, Kolding. N. S. Kristiansen, Aasted, N. Nebel. K. Bahr, Ødis, Vamdrup. H. Køcks, Fløjbjerg, Vamdrup. J. C. Refsgaard, N. Omme, Ørnvej. N. Bendtsen, Vemb. K. Sand, Vemb. C. Andersen, Nybo, Skibbild. P. Voldg. Jakobsen, Nøvling, Skibbild. F. Hald, Maabjerg, Holstebro.

Nederste række fra venstre:

S. Ebbesen, Billund. N. Vendelbo, Fiskebæk, Skjern. K. Nielsen, Maabjerg, Holstebro. L. Andersen, Tved, Aulum. J. Jespersen, Bukkjær, Kibæk. A. Dalum, Mejlby. N. Stockholm, Kvong, N. Nebel. K. Poulsen, Vinding, Holstebro. C. M. Christensen, Emdrup, Bramminge. B. Knudsen, Gørding, Vemb. O. J. Pedersen, Husby, Ulfborg. A. Pedersen, Veddersø, Ulfborg.

Omskoling.

I vinteren 1966-67 fik jeg et kursus på Lægaard Landbrugsskole ved Holstebro, primært for at blive uddannet kontrolassistent. Dette lykkedes også, men alt hvad der drejede sig om planteavl og maskinlære, undgik jeg. I stedet brugte jeg tiden til ekstra regnskabsundervisning. Dette resulterede i ansættelse som assistent hos daværende konsulent for Hjern-Ginding Herreds og Vinderup Kredsforeninger, P. Skydsgaard Linde, med kontor i Holstebro, fra den 1. maj 1967.

I de første par år var min opgave at udarbejde foderplaner for kvæg og ellers regnskabsarbejde. Vi udarbejdede dengang en hel del bidragsregnskaber, ca. 20 om året. I 1967 kom momsloven, som gav meget arbejde på regnskabsafdelingen. Dette i forbindelse med omvurderingen i 1969 gav mange nye regnskabsførende landmænd. Det gik først ud over fodringsvejledningen og derefter bidragsregnskaberne, så det var kun de særlig interesserede, der fortsatte med dette. Men ellers gik tiden stille og roligt indtil, i december 1972, da Skydsgaard Linde pludselig afgik ved døden. Der stod vi så, Lissy Galsgaard og undertegnede, med håret i postkassen, som man siger. Men ved aftale med bestyrelsen og en hel masse overarbejde gled det hele alligevel, og vi nåede at aflevere det sidste regnskab til skattemyndigheden inden udgangen af marts.

15/4 1973 tiltrådte Niels Jensen som konsulent, og der skete hurtigt nogle ændringer i den daglige rutine. 12. maj var jeg ude for et biluheld og var sygemeldt til 1. juli. Da jeg begyndte igen, var Lissy rejst og i hendes sted var Aase Thorup blevet ansat. Desuden var Hanne Nielsen ansat på deltid. Nu gik det lige pludselig stærkt. Da vi den 1. maj 1974 flyttede til Landbrugscentret i Maabjerg var der 6 1/2 ansatte, konsulent og lærling incl. Allerede i 1977 var pladsen blevet for trang, der blev udvidet, og samtidig gik vi over til EDB. Det skulle efter nogle kloge hoveders mening betyde store arbejdslettelser, denne lettelse har jeg nu aldrig kunnet få øje på.

I 1981-82 var der sket en mærkbar fremgang i antallet af pelsavlere, der fik ført regnskab igennem kontoret. Vi blev da enige om, at det var mest praktisk, at det var den samme, der kørte dette

løb. Derfor overtog jeg denne lille gruppe, og derudover udarbejdede jeg den store part af de såkaldte indirekte skatteopgørelser, indtil jeg pr. 31. oktober 1986 fratrådte. Jeg havde da nået den alder, hvor man automatisk bliver offentlig ansat. Mange forskellige og spændende mennesker har jeg i de knap 20 år haft forbindelse med.

Mit ønske for foreningen skal være: Gid den må bestå langt ud i fremtiden, og tillykke med de 75.

Vi glemmer ej en lille fattig stue
med nøgne vægge, gulv af stampet ler,
med sparsomt brændsel kun på ovnsens grue,
i dynen hø og halm for dun og fjer.
Endnu vi hører stormen derude,
hvor udmarkshytten uvejrsdråben fik,
igennem sprækker og utætte ruder
den blæst, der var vor barnetids musik.

